

84(2=кард)А-5

кард: 4522

АЗ

Акьбайланы
Азрет

А

Ёмюр

АКЪБАЙЛАНЫ АЗРЕТ

Ё М Ю Р

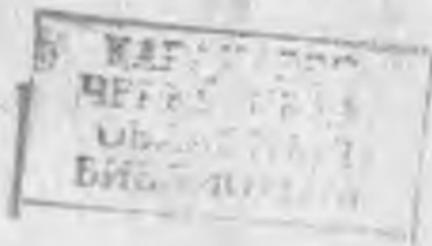
назмула

Ставрополь китаб басманы
Къарачай-Черкес бёлюмю
Черкесск 1991

Китабны тыш суратын
СИРОТИНА В. В.
салгъанды

Рецензентле: Байрамукъланы Х. Б.
Тюркюланы А. М.

кар: 4522

А 4702280200—77 68—91
М 159 (03)—90

ISBN 5—7644—0575—0

© Ставрополь китаб басманы,
© Къарачай-Черкес бѣлжюмю, 1991

Багъалы къарнашларым эм
эгечлерим: Мусса, Харун, Исса,
Кулистан, — бу китабны сизге
атайма.

МИНГ БЮСЮРЕУ АДАМЛА, СИЗГЕ!

Джашауумда кёб сынаудан ётгенме:
Бюгалмагъандыла ачлыкъ, ёксюзлюк,
Кёб тюрлю адамлагъа тюбегенме,
Нюзюрюмден а джанлатмагъанды
ТЮЗЛЮК.

Болмасам да мен озгъан къазауатда,
Ёлюмню къарагъанма джюзюне...
Къыйынлыкъ-пеладан къутхаргъанла,
Минг бюсюреу, огъурлу адамла сизге!

Излемегенме кесиме табсыныб,
Ишни тынчын, кийимни багъалысын,
Ийнан, махтау тартмайын чырт кесиме,
Адамны багъалатама ачыкълыгъын.

Тилейме хар адамгъа тёзюмлюлюк,
Ёмюрге — ёмюрлюк, кёкге — тазалыкъ.
Джериме — суймеклик, элиме — байлыкъ
Джуртума, дунягъа да рахатлыкъ!

ДЖАРЫКЪ ТЁГЕМЕ КЁЗЛЕГЕ...

Мен — къара суучукъма,
Кёзлеуме, чыгъама джерден. |

Сабырды джюрюшюм,
Джарыкъ тегеме кезледен.

Чыгъама ёзенден,
Тау тюрбюнден, суу джагъадан.
Суусабын къандыра,
Сый табама адамладан

Кюнден нюр алама,
Кёкге термиле барама.
Кезюуде джеталмай,
Къобанны кюсей къалама...

Мен таза кезлеуме,
Чыгъама джерни тюрбюнден.
Джашаугъа суююне,
Джарыкъ тегеме кезледен...

Джыламукъча тазама,
Ауругъанлагъа дарманма.
Джериме кертилей,
Дуннягъа къууат салама.

ОГЪУР БЕРГЕН ДЖЮРЕК...

Баллада

1. АТЛЫ

Устазыма, Хубийланы Магометге

Джазны чагъы къанат джаяд джерге,
Тау джитиледен кюнню нюрю тиед,
Къанатлыча келген бир атлыны керюб,
Таулу Ахия гузаба джамчысын киед.

Джазны чагъында хурметлиди дуня,
Хар не да ариулукъгъа бёленгенди.
Кесин тыялмай, ашыкъдыра, бир насыб
Тауда къошха къууанчны келтиреди.

— Суюмчю! Ой, алан, джаш туугъанд
санга,
Къууаналла джууукъ-тенг, эл джамагъат.
Бир огъурлу ат аталгъанды анга.
Ашхы улан, махтаулу болсун—Мухаммат!

Бурундан келген сейирди бу адет:
Сабий джаратылса — юй джарыб тебрейд.
Ата ананы тилеклери толуб,
Джашау алагъа тамаша кёрюнед...

2. ТУУГЪАН ДЖЕРИНГ — БЕШИГИНГ

Суула — тауушлу, таула — суу суратла,
Омакъ джанкъылыч кёзлеге кёрюнед.
Табигъат джашнауда, кюн таякълада,
Ана белляуда джуртунг эшитилед...

Джазыу аямай хынылыкъ салгъанда,
Къыйынылыкъ чекгенди сабий джюрегинг.
Джуртунгдан кенге болгъан кюнледе да,
Кирсизлей къалгъандыла сезимлеринг.

Нечнк сюенг чегетли таулары,
Джайны къудретин, къачны хурметин.
Балсытыб кёреенг гара суулары,
Наратны чайырын, ётмекни ийисин.

Ашыкъдынг ёсерге, къууандынг
джашаугъа
Сукъланыб къарадынг ашхамгъа,
акъ таннга.
Кёл салдынг таугъа, сый бердинг
адамгъа,

3. АРБАЗ

Хар къуру келсем бу огъурлу арбазгъа,
Къууатлыды, чууакъды кёк.
Кёрюрге излей хурметли ананы,
Джюрек тарала, тебеди бекден-бек.
Тангла атадыла, кюн чомарт тиед,
Къууанчлы ойнайла арбазда сабийле.
Былайда ненча кере алгъыш теджей,
Джылыу бере тюбегенле ана кёзле...
Кёгюрчюнле ююрсюнелле былайгъа,
Онгсунуб къарайла ашхам джулдузла.
Унутмайдыла суююмлю ананы,
Сый бериб сагъыналла кёб адамла.
О суююмлю, огъурлу ана кёзле!
Къууат салгъансыз огъурлу арбазгъа.
Аны ючюн тёгюлед бу сейир джарыкъ
Былайдан адамлагъа, рахатлыкъгъа...

4. АХЫРГЪЫ КЕЧЕ ШАХАРДА...

Джайгъы кече бир шошду,
Шыкъыртсызды тегерек.
Ауур бушууну джерден
Алгъанча кёрюнед кёк.

Сен джюрюючю орамны
Аяз джелчик сылайды,

Хар ким да эшитирча,
Мыдах кюуюн джырлайды.

Тау этекде сахарчыкъ
Санга кемсиз къайгъырад.
Сени ахыр кеченги
Джулдузладан джасагъанд.

Санга тарала, ачыйла,
Адамла мыдахдыла.
Ахыргъы кеченги сакълай,
Тауларынг джылайдыла...

Бешнк джырынгы джырлай,
Теберди суу сарнайды
Ай арбаз бла хапарлаша,
Юй башдан мыдах къарайды...

Танг атад. Шахар сагъаяд,
Сен а рахатлы джукълай.
Тегерегинге джыйылгъанла
Туралла сенден кез алмай.

Ахыргъы джол сакълайды
Багъалы устазым сени.
Къарт да, джаш да джылай,
Эрителле джюрекдени...

Ким да кюсеб къарайды,
Тансыгъын сенден алыргъа.
Бютеу къарачай джыйылгъаьнчад,
Ахыргъы джолгъа ашырыргъа...

ДЖУЛДУЗЛА КЕГЮНГЮ ДЖАСАЙЛА...

Джеримден келбет, Джуртумдан хурмет
Кюнден нюр алгъан шахарым,

Таула кьойнунда, суула бойнунда
Сен юч ёзенни джалгъадынг.
Кёкле тубюнде, къанатла джайыб,
Къушча орналгъан сахарым.

Кёксюл джангурла дауурбаз къагъа,
Орамларынгы джел сылай,
Бу ариу къачны сейир къучагъы,
Кюн таякъла да ийнакълай,
Таула тёрюнде, суула бойнунда,
Джарыкъ джулдузча, джылтырай.

Сенде ёсеме, сенде табама,
Окъууда, иште насыбны.
Узакъгъа кетсем тансыкъ болама,
Сен джылытаса джанымы.
Сени бир кёрген, кюнлю сахарым,
Сюйюб айтады атынгы.

Тау этегинде — гокка хансчыгъым,
Сюймеклигимча тазаса...
Булбуллу тангла, кёкде турнала,
Джаш тёлю суйген сахарса.
Татлы тюшюмча, суйген джазымча,
Джаш джюрегимде къаласа...

Болгъанд джолунгда кыйын джылларынг,
Ханар айталла ауушла,
Теберди, Мара, Учкулан таула...
Къартла этелле алгъышла.
Эркинликни кюню, шохлукъну кёлу,
Джуртума берелле къанатла.

Мийик джулдузла кёгюнню джасай,
Алтын уялы сахарым.

Кетмез джашлыгъым, сене насыбым,
Огъурлу, джылы сахарым,
Кёк сууларынга, джашнагъанынга,
Чакъыр кесинге, сахарым...

БАЛАМ, УНУТМА...

Мени эсимден чырт кетмейди,
Узакъда озгъан сабийлигим...
Кенг тюзлерне илешалмай,
Тауланы кюсеген кюнлерим.

Эсимдедиле букъулу джолла,
Къайгъылы кюнле, къуу-шуу къырла.
Абай-базаргъа анам бла бара,
Башыбыз бла учхан ач къаргъала...

Анам а алай тилек тилей эди,
Исси джыламукъла джууа джаякъларык:
«Къыйынлыкъ кетсин, тюзлюк хорласын,
Халкъыбыз къайтыб, табсын туугъан
джерин.

Балам, унутмайын эсингде тут,
Орта Азияны ма бу кюнлерин.
Къолунгдан келсе, кимге да къайгъыр,
Адамланы кёрсеиг инджилгенлерин»...

Эсимдедиле, базарда тюбеше,
Тауланы хапарлашханлары.
Къайгъыларын чачаргъа кюреше,
Къарачайгъа дайым таралгъанлары...

СЕНДЕН АРИУ ДЖЕР БАРМЫДЫ, КАВКАЗЫМ!..

Сенден ариу, джюрекге асыу
Бармыды джер, джаным Кавказым,
Тюркге, арабха кетген таулула
Термиле джашагъан, Кавказым.

Ата-бабаларымы тыбыры,
Тауланы уясы — Кавказым.
Джугъутурлу, къушлу джерлеринг,
Бешик джырымса — Къарачайым.

Акъ кышларынг, сагъышлача, тууа,
Бютюн хурметли, ёхтемсе, Кавказым.
Джырлай къаяла, джашнай талала,
Чакъырады кесине Доммайым.

Кюмюш секнртмеле, киришли таула
Аланла суйген, чал Кавказым,
Ранларынгдан буула ёкюре,
Къалай ариуса, Къарачайым!

Сенден ариу, джюрегиме асыу
Джокъду сау дуняда, Кавказым.
Къарчаны джери, эрке уланынг
Сени бла насыблыд Къарачайым.

САРЫ ЧАПРАКЪ

Сары чапракъны, келгенлей джюрюб,
Джолну джанында эследим терекде.
Джелчик шыбырдагъанлай, ол юзюлюб,
Хауада къалтырай тюшгенин джерге.

Джерден алыб, къол аязыма салыб:
«Келчи, учурайым сени», — дедим.
Сары чапракъ да ауазыма тиллениб:
«Бутагъыма тюшалсам, тилейме», — деди.

Къол аязыма былай алгъанлай,
Хыны джелчик эрлай учуруб кетди.
Ызындан къараб, кыйналыб туруб,
Кёлюме, эсеме кёб сагъыш келди...

Кёрдюм гюллени мууал эте джолунда,
Къачны, атлаб, джерибизге келгенин.
Хурметли тюзню джашауун къоратыб,
Джайны биргесине алыб кетгенин...

Джайны ызындан алай айтыб кычырдым:
«О джай, бери къайтар турна тизиуню,
Къуу болуб тюшген терекден чапракъны,
Булбулгъа — джылны, джерге —
иссиликни!»...

Джууаб эшитирем деб кёб туракъладым,
Алай а, не келсин, къарамым талды.
«Ай, огъур бла кел, берекетли къач!» — деб
Къарт амма бир джанымдан алгъышын
айтды.

Хауа шошлукъгъа синге сёзлерим,
Пушкинни тизгинлерин окъудум.
Болдина къачларын тюшюре эсеме,
Къачха суюнюб мен да джырладым...

АТАМА

Танытмагъан къазауатды тюрсюнюнсю
Атам, санга термилгенлей джашайма,

Унутмайын анам айтхан сёзлеринги,
Туугъан джерге къайтырынгы сакълайма.

Излегенлей эштирге ауазынгы,
Кече-кюнле, кёб джылланы ашырама,
Эслегенлей къолларында анамы,
Уппа этиб, суратынгы тансыкълайма.

Атам, сени сагъынсала адамла,
Башым кёкге джетген кибик болама.
Ёмюрюмде кёрмесем да тюрсюнюнго,
Санга ушагъан къарнашыма къарайма...

Джуртунг ючюн къаазауатха атлана,
Ант этгенсе джауну хорлаб къайтыргъа.
Уруш тюзде джигитлеча джан берген
Хапарынгы солдат тенглеринг айтханла...

Танытмагъан къазауатды тюрсюнюнго,
Атам, санга таралгъанлай джашайма,
Сени кёзюнгден кёрюб, багъалата,
Туугъан джерге суймекликни сакълайма.

НАРАТЛА

Наратла, таурухда ёхтем нартлача,
Таулагъа нёгерсиз, кёкге уа къанатла,
Тамырла теренде джерден къарыу алыб,
Сакъ сюелесиз, суююне джашаугъа.

Тилсиз тюлсюз, чыдамлысыз ташлача,
Ауушладан таймай ёхтем къарамыгъыз.
Наратла, тау бла бирди джаныгъыз,
Къаныбызгъа сингеди чайырыгъыз.

Наратла, кѣлюм мыдах болгъан кюнде,
Джууукъ барыб джюзюгзге къарайма,
Сейир дунягъа бютеу эсим кетиб,
Сабий джылларымдача тансыкълайма...

Наратла, ныгъышда рахатлы къартлача
Хапарлаша турасыз джылла узуну.
Окъ-тоб тие, кюртле къоркъуу салгъанла да,
Джигитлеча узатхансыз адамгъа къолланы.

САЛАМ

Хар адам суйюнюб айтады,
Бир-бирине тюбей: «Салам!»
Сабийлигимде эштген эдим
Эм биринчи айтыб къарт аккам.

Къаллай бир джарыкъ, джылыу барды
Бу къысха огъурлу сѣзде.
Адамны муратын джетдире,
Къууанч юлешед кѣзден кѣзге.

Узакъдан келген къонакъгъа,
Сыйын кѣрюб, беребиз салам.
Узакъ ёмюрлени биринде
Айтхан болур бу сѣзню алан.

Кѣксюл танг, джаратыла келиб,
Нюрюн чачханча кѣк таулагъа,
Джюрекле айтадыла: «Салам!..
Къарачайдан, Россия, санга».

* * *

Джазны чагъында анам белляу
Айтханды,
Менге да туугъан тауларымда;
Мен аны ючюн артыкъ сюеме,
Ма бу кёзюню
Айырыб джашауумда.

Къыйынлыкъ джетиб
Бёлюндю бешик джырым,
Аллы къалгаънды таулада,
Ким тунчукъдургъанды
сабийлигимн
Экинчи джартысын
Къазауат баргъанда?

Тебретилсинле кёб бешикле,
Къууат бере,
Арбазлагъа, юйлеге.
Рахат джукъласынла энди сабийле,
Ана, бала да
Джашаугъа скойюне...

* * *

Эслегенимде кечедэ джулдузну,
Учуб кетиб къарамдан тас болгъанын,
Ант этдим, ариуум, ол кёзюуде,
Тенгleshдирмезге сени бла ариулугъун.

Эслегенимде омакъ джанкъылычны,
Кёзююю къамата, ташайгъанын.
Тенгleshдирмезме, дедим, мындан ары.
Сени бла аны нюрлю къанатларын.

Кӧргенимде кӧачда назик гюлленн,
Мууал болуб, ауа баргъанларын,
Ант этдим энди тенглешдирмезге
Сени бла, арнуум, гюлленн барын.

Эслегенимде керти суйгенлени
Адам сӧзледен кӧб ачыгъанларын,
Ант этдим, кӧлумдан келгенича бир.
Суйгенлени джакъларгъа барын...

* * *

«Акъыл бӧлмейсе,
Сансыз этесе», —
Деб кӧарай, кӧзюуде,
Гурушха этесе.
Ичги сӧзюмю
Кӧагъытха тюшюре,
Кӧб кечелерими
Джукъусуз ӧтдюргенме.

Толкъун силдегенча
Ташланы джагъагъа,
Мен силдеялмайма
Сӧзлерими санга.
Алай а, ийнан,
Бар нюзюрюме,
Кӧайда джюрюсем да
Биргемде боласа...

Хар огъур тангига,
Ашхам джулдузгъа
Ушатыб кӧарайма,
Сени суратлайма.

Кёл ашай джуртума,
Сюйюне халкыма,
Акъыл бёле санга,
Къууаныб джашайма...

ДЖАРЫТ СЮИГЕНЛЕНИ ДЖОЛЛАРЫН...

Бу джашауда
Кёб джашаугъа тюбейбиз,
Дунияны
Кенглигин да сезебиз.
Сюймеклик а
Келир сынгар бир кере,
Санынга да,
Къанынга да къарыу бере...

Сюймекликни
Къайры да элтирикме,
Къыйынлыкъны
Юсю бла сакъ ётдюре.
Тенгизден,
Таудан да атлатыб,
Табигъатда
Ариулукъгъа тенгleshдире.

Эй, ашхы мурат,
Къанат кер да, бир джарыт.
Сюйгенлени
Атламларын, джолларын.
Ай джашау,
Шо, ёлюмню кес да джолун,
Сюйгенлеге
Узатмазча эт къолун!..

ЮЙЮМ — КЮНИОМДЮ

Хыны джелле
Сыйпалай бетими,
Джазыу тыбырдан
Узайтханда мени,
Ата юйюмю
Отджагъасы джылытханды,
Не узакъда да
Сууутмай кёлюмю.

Сабий кюнлеримден
Огъуна тюбегенме
Джарлы адамгъа,
Ачха-токъгъа да.
Джолумда тюбегенле
Аллайла да:
Къууандыргъанла,
Сууутханла да.

Кёргенме тюшюмде
Таулада наратла.
Тюнюмде къарасам, —
Тюзледе топракъла.
Сабий кёзлени
Джыламукъла джуугъан,
«Гырджын бер», — дей,
Чабхан балала.

Къарагъанма
Хыны кёчёменнге,
Бир сагъатха къуралыб,
Арбазын къоюб кетгеннге.
Бушуу онгларын
Алгъан кёблеге,
Къыйынлыкъ джетиб,
Чачылгъан эллеге...

Улугъан итлеге,
Сарнагъан къаялагъа,
Къабакъ эшиклери
Бегиген арбазлагъа,
Къалай унутулсунла
Товар вагоннга къуюлуб
Баргъан юйдегиле, адамла?!

Кюнлери къарангы болуб,
Атала къазауатда къалыб,
Къан тѣгюб, сермешгенде,
Сабий, къарт деб къарамай,
Хыны ашыргъанлагъа...

Тюзлюк хорлады,
Джанлары саула
Ызларына къайтдыла.
Таула кѣб хапар айтдыла...
Къууанч, бушуу да
Аралашханла,
Алай а джюрек джарала
Сау болуб къалмайла...

Джылла седредиле
Къайтдым арбазгъа...
Арытса да джолоучулукъ,
Къулач кереме таулагъа,
Тансыкълайма элими,
Нюр тѣкген кѣгюю,
Юйюю-кюнюю.

Кѣрдюм, къууандым
Атам суйген тийреге,
Къууат берелле
Юйюю терезелери,

Кёрюб къуандым
Чардагъы, мюйюшю
Босагъасы, хар бир элиси,
Эшитилед къулагъыма
Анамы бешик белляуу...

Къууанама Тебердиге,
Учкуланнга, Доммайгъа...
Ёхтем халкъымы
Дунияда барына.
Андан джаратылад
Сюймеклигим — адамлагъа,
Ашхы муратларым —
Уллу джуртума.

МИНГИ ТАУ АРАБЫЗДА

Къайсыннга

Минги Тау джылтырай турад арабызда.
Бирча джазыу буюрулгъанды халкъыбызгъа.
Кёб къууанч кёргендиле ала, кёб ашхылыкъла,
Сынар ючюн къалмагъандыла къыйынлыкъла.

Тамада къарнашым, махтаулу поэт, Къайсын,
Ашыгъама кёрюрге, сыйынг мийик тауладан.
Къонакъ тюлме бери келсем Къарачайдан,
Тансыгъымы уа алалмайма тау Малкъардан.

Уллу къууанч келсе джюрегиме, кёлюме,
Биринчиден сен тошесе, Малкъар, эсиме.
Болсам да мен Къарачайны туугъан джашы,
Мен таулума, эмчек уланыма Малкъарны.

Баш неме, акъылман таулу, аллынга,
Сый береме къыйынлыкъгъа бой салмагъан
халкъынга.

Минги Тау къууат салат Кавказгъа,

Къарнашлыкъ, шохлукъ синггенд къаныбызгъа,
Гитче эдим, Къайсын, мен сени кѣргенимде,
Тебердиге огъурлу къонакъ келгеннигде,
«Кязим кибик акъыллы бол, — дединг, —
сен, улан!»

Джюрегимдед ол сѣзюнг, поэт, иннан!..

Кѣб эдиле ашхы муратларынг,
Назмуларынг джашарыкъла дуняда,
Сюймеклигинг суумайын тау халкълада
Джюрекледѣ джашарыкъса къартда, джашда.

УМУТЛА

Ашхы умутла узакъгъа элтесиз,
Джетдиресиз таугъа, тюзге тенгизге.
Учундура ашхылыкъгъа элтесиз,
Алай а джеталмайсыз кѣлюбюзге.

Сиз келигиз, ашхы умутла, джокълагъыз,
Къайтарыгъыз сабийликге, джашлыкъгъа.
Къаратыгъыз ашхылыкъгъа, джарыкъ
тангнга,
Къаратмагъыз, тилейме, къазауатха.

Ашхы тангла, ашыгъыгъыз онгузгъа,
Мыдахлыгъын къоратыгъыз кѣлюнден,
Къыйынлыкъдан, артыкълыкъдан
сакълай аны,
Насыблы, юлюшлю этигиз джеринден.

Ашхы умутла, аулатасыз джерни, кѣкню.
Кѣкюрекге джыясыз кѣб джарсыуну.
Кѣлюмю не къадар джарытсагъыз да.
Сайламазма манга табын джашауну.

Кетер заман джетди...
 Джолгъа атлана, къарайма кёзлеринге,
 Сакълайма не айтырынгы,
 Суймейме мыдах къалырынгы...

Бусагъатлай талай атлам этиб,
 Тохтайса, джылы къолларынгы бошлайма.
 Огъурлу къарамынг, ышаргъанынг
 Тарталла кеслерине, алай а бир джукъ
 айталмайма...

Алай ненча кере болгъанды, таралтханды
 Айырылыу джюреклени кёб къыйнагъанды.
 Поезд къызыу алыб барса да узакъгъа,
 Бар эсим бугъунуб сенде къалгъанды...

Къайгъырма, джаным, энтда мен къайтырма,
 Суйгенлей сени джашауда къалырма,
 Тансыкъ болгъанымы санга шыбырдай,
 Къуп-къуру кесниге акъыртын айтырма...

АБАДАНЛАГЪА УШАРГЪА ЕЧ ЭДИМ

Мен гитче сагъатымда бир ёч эдим,
 Абаданланы къатларына барыргъа.
 Аланы ушакъларына эс нийиб,
 Бек сие эдим тынгылаб турургъа.

Къайсы болса да бири хыны сёз айтса:
 «Сен сабийсе, не барды санга былайда,
 Абаданланы араларына кириб,
 Айтханларын ангылар болумунг къайда?!»

Алай этгенине джюрегим къыйнала,
 Кёлюм къала эди аллай адамгъа.
 Огъурлу къолу бла биреу башымы сыласа,
 Къууаныб къарай эдим абаданлагъа.

Камсык сабий, учуна эдим джашаугъа,
Туура абаданлача сѐлеширге.
Тамада къарнашларымы эниклей,
Излей эдим урунургъа, кѐб зат этерге.

Къараб туруб элде бир кюн къарт акканы
Сабыр-сабыр тютюн тартханын джаратдым...
Аны «эниклерге» кюрешгенимде.
Тамада къарнашыма кесими «сопалатдым»...

Кимни да кетмейин турады эсинде
Сабийлигинде кѐргени, эшитгени.
Кѐгюрчюнию сюргени, кырдыкда чабханы,
Тутушуб, хорларгъа дайым излегени.

Абаданланы арасында болуб,
Не ушакъгъа къызгъан кѐзюуде да,
Къатыбызгъа сабий келиб кѐргенлей,
Акъыл бѐлеме, къалырча бир зат эсинде.

АЛГЪЫШЫМ

Иш кюн тауусулуб юйюме ашыгъама,
Озуб баргъан джылны ахыргъы кюнюнде.
Хурметли джериме суююне адамла атлайла,
Билеме, келлик джылны сакълайла кѐбле.

Сакълайла ышаныб Чукоткада, Кавказда.
Шымал къыйырда, космосда, кемеледе...
Тауда къошлагъа, тюзледе юрталлагъа
Къайры да Джангы джыл элтсин игиликле.

Бюгюн ким да ашыгъад арбазгъа, юйюне,
Кѐлю джарыкъды, джюреги да тазады.
Ашхы сѐзлерин, таза сезимлерин теджей кѐбле,
Уллу, гитче да келир джылны сакълайды.

Ма кёреме, акъ къар джабады джерими,
Бу берекет адамлагъа саугъады.
Келген келинге, джаратылгъан сабийге
Къартны, джашны да кёллерин джарытады.

Эски джылны ашыра, джангыгъа тюбей,
Ким да эштирча айтылсынла алгъышла,
Сюйген, суймеген да бирча ангыларча
Ала къалдырсынла огъурлу ызла!..

Джангы джыл ашыгъад шахаргъа, элlege
Адамланы къууанчлыдыла кёзлери.
Хурметлидиле къартланы иннетлери,
Джашауда джарайла алгъышда сёзлери.

Эски джыл бла озсунла бютеу къайгъыла,
Дуниядан къурусунла къазауатла,
Юйюрледен кери кетсинле къыйынлыкъла,
Чырмаусуз джюрюсюнле джоллада адамла.

Дертлик, зарлыкъ, сатлыкъ орунсуз болсунла,
Аманлыкъчыны кесилсинле джоллары.
Туусунла сабийле, юйресинле сабанла,
Рахатлы атсынла джуртуму акъ танглары.

Адамла, болурла кёлюгюзде муратла,
Айтыгъыз, джууукъгъа, тенгнге, шагърейлеге...
Кюнню нюрюне, рахатлыкъгъа суйюне,
Джашауда насыблы ёссюнле сабийле.

ОГЪУРЛУ БЮРТЮК

Огъурлу бюртюк, джерге тюше, юйрейсе,
Къууат сала, джашнатаса сабанланы.
Хынылыкъны, огъурсузлукъну суймейсе.
Къачынг уллуд, дайым сынайса адамланы.

Дуниягъа джарыкъса, джашаугъа, насыбса,
Адам улугъа хауаса, сыйса, кюнсе.
Сен тебсиде барда — ким да токъду,
Къыйынлыкъны унутдургъан бир кючсе...

Сабий кюнлеримден огъуна ангылагъанма,
Исси гырджынынга, хантынга къууанганма.
Анамы сютю бла къаныма джарашханса,
Сен барда ёксюзлюкню сынатмагъанса.

Огъурлу бюртюк, джасай дайым тюзлени,
Юйре, къус, будай башла, нартюх качанла...
Юйлеге къууанч келтиред беректинг
Сенден кюч алыб джашайдыла адамла.

ТУУГЪАН ДЖУРТУМА

Туугъан джерим, тау Къарачай, —
Деу джуртумда нюрча джашнай.
Джазыуумса, джашауумса,
Кечем — кюнюм, къышым а — джай.

Къыйынлыкъда эс ташлатмай,
Сен келгенсе ышаргъанлай.
Оюлмазлыкъ тауларынгдан,
Халкъыма джылыу ургънлай.

Биз кёббюз, сен а джангызса,
Тёзесе, неге да чыдай.
Сен барса да — насыблыбыз,
Ёмюрге джашна, Къарачай.

Не джашырыу, къууанама!
Джарыкъды сени бюгюнюнг.
Артыкъ да ышандыралла
Тамблагъы келлик кюнлеринг.

Насыблыма мен дерикме
Сыйынгы чыгъаралсам сени,
Джангылгъаннга эс бер, кеч.
Кечме сенден тюнголгени.

Къарачайым — джандетни джерн —
Джанымса, кююмсе мени.
Аны ючюн — не бюсюреу,
Джюрегими сенсе тёрю...

ДЖАШЛЫКЪ, ДЖАРЫКЪ МУРАТСА

Ай джашлыкъ, адамны муратыса,
Кесинге таралтыб озаса.
Джашыртын джетген сер къартлыкъгъа,
Алай дженгил нек хорлатаса?..

Керексе, джашлыкъ къурт-къумурсхагъа,
Терекге, къанатлыгъа, адамгъа...
Хар неге, кимге да — багъалыса,
Къууат-кюч бересе джашаугъа.

Элтгенсе, джашлыкъ, кёблерибизни
Джурт ючюн сермешнулеге.
Насыб, къууанч да юлешгенсе,
Къарата ёлюмню да джюзюне...

Не болумгъа тюшюре келсенг да,
Къызгъанмагъанса джылыуунгу.
Отха, ырхыгъа, къуртге тюбетсенг да,
Сууутмайса суймеклик джолну...

Ай джашлыкъ, нюрсе, джарыкъ муратса,
Сен барда насыблы джашайбыз.
Ёмюрлюк отунгдан джылына,
Санга тарала биз къалабыз.

Къары алдыраса таудан, кёкден,
Ётдюресе сабийликни чегинден.
Чыгъара ауушха, айгъа, кюннге,
Айт, нек къутхаралмайса ёлюмден?!..

Кимге да кюсетмейин кесинги
Къызгъанмайын кер нюр къанатла.
Юйлеге берекет келтире, насыблы эте,
Къууанчлы джашасынла джерде адамла!

* * *

Кёзлерингде
Кёкню чууагъы,
Кёрюнедиле
Сюймекликни къууанчы,
Джазы атлаб
Келген чырайы,
Тюбешгенибизни
Ариулугъу...

Джаз бла бирге
Табигъат да айныйды:
Чегетге — булбул,
Тюзлеге — кырдык.
Сюймекликни
Джюрекледе джашырыб
Къаллай бирни
Экибиз турдукъ...

Акъ тангла
Шош эртденле,
Бизни кеслерине чакъыра,
Нюрлерин

Теджейле гоккала.
Къанатла джая
Айлы кечеле,
Ызыбыздан къарайла.

Булутла чачылалла,
Турнала узаялла,
Биз а къалабыз,
Ызларындан тарала...
Алай огъуна
Барсынла кюнле.
Биреу биреуге ашыгъа...
Къууана суйгенле...

ШАМ ТЕБЕРДИНИ ДЖЫРЧЫСЫ

Хубийланы Османнга

Танымасам да атамы тюрсюнюн,
Таныта, манга кёб хапар айтаса.
Кёзюме кёргозе огъурлу сыфатын,
Мыдах кёлюмю дайым джарытаса.

Бир ёзенде, чууакъ кёкню тубюнде,
Атам къатыш тауда чалкъы чалгъанса.
Шам Тебердини джырын, чамын, сыйын да
Ёмюрлюкте джюрегинге алгъанса.

Къыйын джолла элтселе да кёб джерге,
Арыталмагъанды юсюнде ауур джюгюнг.
Не узакъда, кенге болгъан кюнде да
Кёз туурангдан тебмегенди Шам Тебердинг.

Джюзген окъ тийиб, джара салса да,
Сермешнуден джауну хорлаб чыкыгъанса.
Мамыр ёзен, таула тюшоб эсинге
Мыдах кёлюнгю назмула бла джазгъанса!

Энди къууанаса, таулагъа къарай,
Къартлыкъгъа хорлатмай таукел алгъа атлай.
Джазыуунг, суймеклигинг тау Къарачайгъа,
Халкъынга, джуртунга джюрекден джырлай.

КАВКАЗДА ТАУЛА ШОШ СЮЕЛЕДИЛЕ

Шаркъ кюнню алтын таякълары
Ийнакълагъанча тауларымы,
Джашаугъа джол ачхандыла
Джарыкъ умутлары анамы.
Къарангы кече аджашхан атлы
Ашыкъгъанча джетерге кьошха,
Бюсюреу этеме не заманда да
Анасын джокълай билген джашха.

Къанатлы ашыкъгъанча кекге,
Къууат алыргъа теренинден.
Къайгъымы чачаргъа джюрекден,
Оноу соргъанма, анам, дайым сенден.

Къартлыкъ кючлей барады сени,
Джылла бла таркъаяды къарамынг.
Джюрегими джылытыб туралла
Огъурлулугъунг, бар адамлыгъынг.

Билеме, ана келю баладад,
Джюрекле бирден тебедиле.
Джерге, джашаугъа къууат бере,
Кавказ таула шош сюеледиле.

БАГЪАЛЫСА, АНАМ...

Дунияда багъалыса,
Анам, джаным, тынгыла манга.
Джарты джолда кьоюб кетме
Деб тилейме, таралама.

Балсытама, тансыкълайма
Эркелетген къолларынгы.
Унутмайма, сагъышама
Джашауума алгъышынгы.

Элде къууанч, бушуу болса,
Кимден да алгъа джетесе.
Адамланы къууандыра,
Ашхы сёзле теджейсе.

Сормай джете къартлыкъ,
Джюрегими эритеди.
Акълыгъында чачларынгы
Джангылычим кёрюнеди.

Джюрекледе орун табыб
Къалгъандыла ушакъларынг.
Сени дайым багъалатыб
Сагъыналла хоншуларынг.

Белляу айта къулагъыма,
Джарыкъ джырла эшитдиргенсе.
Алгъыш айта сау дунягъа,
Рахатлыкъны бегитгенсе.

Бешигими сен тебрете,
Джукъусуз чыкъгъанса танглагъа.
Билеме, аллында борчлума
Бу джашагъан джылларымда.

Ёсдюргенсе бауурунда,
Къыйынынг уллуду сени.
Нюзюрюнгю багъалата
Джашайма, анам, сени.

Кёб кюнлени, джылларынгы
Ашыргъанса, сабан тюзде.
Джылыулары къолларынгы
Сингедиле джерибизге.

Сен барса, сауса, джашайса,
Джырым, муратымса мени.
Ма сенича аналары
Кёб болсунла сабийлени.

СОВЕТ АДАМ

Учсуз-кыйырсызды
Мени туугъан джерим,
Насыблыма мында,
Бек жарыкъды кёлюм.
Тюзлюкдю, шохлукъду
Мени джашау джолум,
Уллу, деу къралымда
Тюзелликди болум.

Мен совет адамма,
Чыныкъгъанма къаты.
Ишни кьолгъа алсам,
Чырт кьоймайма джарты.
Мен ташма, темирме,
Нени да хорлагъан.
Ёмюрлюк бузланы
Джашнаугъа бургъан.

Джарыкъ джыр тууады
Баджаргъан ишимден.
Хар не да келликди
Ма мени кючюмден.
Мен совет адамма
Таукел алгъа баргъан,
Джангыртыуну джарыгъын
Джер джюзюне чачхан.

Насыблыды халкъым,
Мен да аны бла.
Джарыкъды бюгюню,
Базама тамблагъа.

Къайда да кёреме
Хурметин джерими,
Анга нюр тёгюочю,
Джашнагъан гюллени.

Къучакъны джаяма
Тюзлеге, таулагъа...
Ётгюрлюк къанымда,
Учама космосха.
Къууанама джашаугъа,
Къууаннганча хар таинга.
Тюзлюкню теджейме
Дуняда саулагъа.

Зауукълуду кюнюм,
Рахатлыды тюшюм.
Халкъым урунады,
Ким да алады билим.
Былайдан кёреме
Бютеу джерни барын,
Дунягъа излейме
Огъур танг атарын.

ХАЛКЪЫМЫ КЪЫЗЫНА

Байрамукъланы Халиматха

Дуня джарыгъынг — Хурзук таласы
Сени халкъыма тыйыншлы кёргенди.
Кёлюнге умутла, джюрекге — джырла,
Ашхы кюнню, джарыкъ джолла теджегенди.
Къалай сейирдиле, тамашадыла,
Суу суратча Хурзукда акъ тауларынг.
Чолпан джулдузча джарытыб туралла,
Аланы юсюнден джазылгъан назмуларынг.

Джюрегингден элениб чыгъадыла,
Къарачайны ёхтем къызы, сёзлеринг.
Кече да, кюн да тынгысыз джолдаса,
Билебиз, Хурзукдан башланады кёлюнг.
Ашыгъаса, ашыгъаса джазаргъа,
Тюбейсе къалам алыб кёб танглагъа.
Джюрек джылыуунгу толусу бла бере,
Халал къуллукъ этесе халкъынга.
Сёлешедиле таула, джырлай булбулла,
Суратлайса джуртуму джырын, джашауун.
Узакъгъа элтедиле сагъышларынг,
Кёз туурангда тутаса заманны атламын.
Танг да атады Хурзук таулагъа
Нюрлю къанатын кере адамлагъа.
Джарыкъ умутла, ашхы тангла
Къуру да ашыкъсынла санга.

АДАМЛЫКЪ

Къыйын болсала да, адамлыкъ, джолларынг,
Чыкъгъан эдим эртде джолоучулукъгъа,
Сабийлигимден къууана келгенме
Адамлада эслеген огъурлукъгъа.

Джюрегимде тууа ашхы умутла,
Кенг джуртума рахатлыкъ излегенме,
Адамлагъа уа эм баш саугъагъа,
Адамлыкъ, сени алгъа теджегенме.

Къалай хурметлиди, адамлыкъ, джолунг,
Татлыды джанынг, сен джашауну дамы.
Багъалыса, сатыб а алынмагъан,
Къалай ашхылыкъды кёбледе барынг.

Ушата ауазын булбул ауазгъа,
Кёзлерин джарыкъ тѣкген джулдузгъа,
Тиширыуну сыйын алай кѣлтюрсебиз,
Тенглешдиребиз дуняда ариулукъгъа.

Къарамын — кюннге, чырайын — гюлге,
Ушатабыз махтай тиширыуланы.
Кимни да эсинден кетмей турурча,
Не бла тенглешдирейик адамлыкъны?

Излей кесибизде, излей башхалада,
Ашхы шартланы биз кѣре билейик.
Джашай джерибизде, къууана джашаугъа,
Адамлыкъны сыйын ёрге кѣлтюрейик...

Аналаны огъурлу ышаргъанлары,
Аталаны ёхтем къарамлары,
Джашауну — тамалы, джерни — туз-дамы,
Къалай игиди адамлыкъны бары!

ТУУГЪАН ДЖЕРИМЕ

Ашыгъаем дженгил ёсюб кетерге,
Джулдузлагъа, толгъан айгъа ёрлерге
Сабийликден къалгъанды мени эсимде,
Туугъан джерим, таурухдача, кёзюмде.

Сейирсине къарайма мен кёзлеринге.
Октябрны нюрюн текген кюнлеринге.
Кёрмегенме сенден ариу ёмюрде,
Багъалыса, туугъан джерим, сен меннге.

Тамашады тауунг, тюзюнг, тенгизинг,
Чакъыралла кеслерине гюллеринг.
Урунуугъа чакъыралла акъ тангларынг,
Шохлукъ къолун узатады хар адамынг.

Туугъан джерим, джау киргенде чегинге,
Къара тютюн басханында кёгюнгю,
Асланлача сермешдиле уланларынг;
Барыбызгъа багъалыды уллу Хорламынг.

Сенде тууб, джашайма мен, ёсеме,
Эркинликни, чууакъ кёкню тубюнде.
Узакъ кетсем, тансыкъ болуб кюсейме,
Сени бла насыблыма, билеме.

ДЖАЗГЪЫ ШАХАРЫМ, ТЕБЕРДИ

Кёк ёзенде орналгъан
Джюреклеге джол салгъан
Сен сейирсе, турна кёзлю, Тебердим.
Джулдузлагъа эришген,
Гокка хансха келишген,
Джазыуумса, суймеклигим, Тебердим.

Къонакъ суйген адамла,
Джашайдыла таулада,
Туристлеге къулач керген, Тебердим,
Тийреледе, орамда —
Тартадыла орайда,
Кёк шахарым, муратымса, Тебердим.

Ауушларынг джылтырай,
Тёппелени джел сылай,
Гокка хансча аричукъса, шахарым;
Сени къараб бир кёрген,
Ёмюрлюкге нлешген,
Муратымса, суймеклигим, шахарым.

Акъ тауланы кюзгюсю,
Ариулукъну неси,
Тейри къылыч, кёк толкъунлу, Тебердим.

Джырлайдыла къаяла,
Кийиклеринг джайыла,
Джанкъылычым, кюнлю сахар, Тебердим.

Дуниягъа айтылгъан,
Таурухдача орналгъан,
Танг джудузу, джазгъы сахар, Тебердим.
Сабийлигим, джашлыгъым,
Рахатлыды къартлыгъым,
Муратымса, джазыуумса, Тебердим.

СИЗ АДАРГЫСИЗ, АЛАИ А ТЮБЕЙСИЗ

Тюбешгенлей адамлагъа кёб айтханса;
«Сюеме кемсиз къралымы, халкъымы».
Сакъладыла джигер ишлеб, махталыб
Урунууда чыгъарыгъын атынгы.

Къарагъанла, ушагъыулу дерча,
Орамда сакъ джюрютесе кесинги.
Кёблени заманларын урлаб,
Аяусуз тизгенсе учуз сёзлени...

Хар миллетде бардыла ашхылыкъла,
Кёлтюр сыйын, намысын хар адамны.
Аманнга, игиге да бирча къарай,
Адамыча сёгесе таулуланы.

Таулу ана табмагъанча ма сени,
Былай бир нек джийиргеиндиг
халкъынга.

Адамыча бегитгенсе кесинги,
Халал къуллукъ этмейсе къралынга.

Джангызлыкъ кысады, къартлыкъ джетди.
Биягы «джолчукъну» джунчумай атлайса.
Адамлыкъдан а узайыб кетгенсе,
Тёжюмлю халкъгъа не бетден къарайса?!..

Сиз адаргысыз, алай а тюбейсиз,
Джашауну табын излеб атлагъанла.
Онгсузну эслемей, джазыкъны да кёрмей,
Бир заманга дери токъ джашагъанла...

СЕН БАРЛЫКЪ ДЖОЛ

Арбаздан. босагъадан башланады хар джол да:
Огъурлу джол

насыблы джол,
сен барлыкъ джол...

Чакъырады, ашыкъдырады

алгъа джол,

Букъулу, ташлы, къаллай да болсун.

сейирди джол!

Элтеди тюзде, тенгизде,

тау джерледе,

Барыrsa кёкде, чыгъарад

космосха джол.

Джолукъдурад боранга, тубанга,

джелге да.

Къайры элтсе да, санга

джарсыу салмасын джол.

Поездде бар, самолетда уч, джаяу

джюрюсенг да,

Машинада, кемеде, ат белинде да бол,

Джерни джети къатына джетдирир,

сакъ бол,

Чырмаусуз, рахатлы

джарыкъ болсун санга джол...

ДЖАШАУУНГ ЮЛГЮДЮ ТЭЛЮЛЕГЕ

Шохлукъ — къанат джырынг эди ма сени,
Къалай сие эдинг студентлени...
Биягъы биз сагъынсакъ устазланы,
Эм алгъа айтабыз айырыб сени.

Келбетли чырайынг, сабыр сёзлеринг
Огъурлу ауазынг, чамынг, эсибизде...
Арабызда джокъса, кёрлюк тюлбюз деб,
Чыртда келмейди бизни кёлюбюзге.

Окъутдунг, билим бердинг, джашаугъа дерс.
Ашхылыкъгъа, адебликте алландырдынг.
Туугъан джерге, Ата джуртха адамлагъа
Сюйюндюрдюнг, суймекликни къалдырдынг...

Джашауунг — юлгюдю, унутмазбыз аны,
Кёлюнг ачыкъ кёзлеринг джарыкъ бере,
Оюмларынг, джырларынг бизге нюр теге,
Джашарыкъса кёлюбюзде, джюрекледен...

КЪЫЛ КЪОБУЗ

Къабыргъагъа тагъылыб турады
Джашауугъа суйюне къыл къобузунг.
Джылы къолла тартыучу къылла,
Сарнайла кюуле, эшнтиледи бизге
джырынг...

Къыл къобузунгу биргенге алыб,
Адамланы солута, сагъышларын чача,
Ашхы сезимле, ариулукъ узатханса.
О, джан салыучу къыллагъа, акъылман!
Джырыны къанатларын керген къайдаса?!..

Ташха, бузгъа да келбет-нюр сала,
Тёлюлеге джашауунгу къойгъанса.
О къыл къобуз! Разыдыла кёбле санга.
Юйюрге къууат бериб турлукъса сен.
Къатынга келиб ийнакълайма,
Иенгича тансыкълай сени бюгюн мен.

АХЫР СЕЗЮМ

Ахыр тылпыуум тыйылгъан кюнде,
Ахыр сёзюмю эштирге суйгенле:
«Тауларыма къарайым, тансыкъ болгъама», —
Дерикме, джыйылгъанла къабыл кёрселе...

Къуш суратча аланы сыфатлары
Бешигимде огъуна кёзлериме тюшгенле
Не къыйынлыкъда да джокълагъанлай,
Кёл этгенле, къарыу-кюч бергенле.

Термилликме кёрюрге тенглени,
Аманны, игини да — джюреги илешгенни.
Эм алгъы бурун джууукъну-тенгни,
Тансыгъымы алалмай, кюсерме...

Кёб заманны, онг бере джашау,
Сынатдым джашауну энди дер: «Сау къал».
Бу кёзюню марлаб тургъанча,
Ичигизден алыб кетер хатерсиз аджал.

УНУТМАЙМА АЙТЫУЧУСУН АНАМЫ...

Унутмайма алай айтыучусун анамы:
«Биреуден махтау нзлеме, джукъ да тилеме,
Малкёзлюк а, джашым, джаууд адамны,
Аманны уа аман бла чыртда сюрме»...

Бюгюн озгъан джашауума оюм эте,
Аны сыйдам болмагъанын сынагъанма.
Он бармагъымы кыйынын къызгъанмайын
Халкъыма халал къуллукъ этерге тырмашханма.

Сукъланмайма урлаб, тырнаб джашагъанлагъа,
Биреуню кыйынын юзюб ашагъанлагъа.
Бара-барсала, тирелирле ала джаргъа,
Джылла узуну джыйгъанларын къусарла...

Тилейме кесиме: халал кыйындан юлюш,
Джугъутурдан — ёхтемлик, чыкъдан да
кирсизлик,
Таудан — мийиклик, ёмюрледен — ёмюрлюк.
Излейме джериме рахатлыкъ, адамлагъа
тирилик!

ШЫНКЪАРТ

Батчаланы Муссаны эсге тюцюре

Энтда таулада
Шынкъарт джандырама,
Ашхам джулдузгъа
Мийикге къарай;
Бнягъы ушакъны,
Тенгим, бардырама,
Ташая баргъан
Джилтинлеге къарай...
Эштилед ауазынг,
Сабыр сёзюнг, чамынг,
Танг атдыра,
Айтхан хапарынг,
Сагъыналла сени
Элчи къартларынг,
Шыбырдайдыла
Сюйген тауларынг.

Тау къушча джайыб
Къанатын кергенд,
Къумуш эл — джырынг
Джюрегибиздед.
Эмилик Къобан
Мыдах кёрюнед
Ичги сёзюнгю
Бизге джетдиред.
Шынкъарт джандыра
Къарайма таугъа,
Къарамынгы алгъан
Ашхам джулдузгъа.
Сен мийикдесе,
Ёмюрге нёгерсе,
Не узакъда да
Ариу кёрюнсе...

КЕГЮРЧЮНЮ УЯСЫ

Джазны башы къарагъанлы огъуна,
Балконума юйюрсюндю кёгюрчюн.
Къадалды да ол уячыкъ ишледи,
Чууакъ кёкден джылытырча ашхы кюн.

Кече, кюн да тынгысызды къанатлычылыкъ.
Гаккыларына бауурчугъун басады.
Джелле, джангурла тынгы бермеселе да,
Джанламайын уячыгъын сакълайды.

Джаратылдыла анга балачыкъла,
Ёшюн джылыуун толусу бла береди.
Кесине къоркъуу тюшсе да, сан этмейин,
Уясына къайгъырыб кюрешеди.

Къараб туруб дайым аны халына,
Ашчыкъ-суучукъ салыб турдум аллына,
Сора мени тургъаныма къайгъыра,
Рахатлыды къанатлычыкъ джашаууна.

КЪАЧНЫ КЕЛГЕНИ

Алтын тамгъалы
Бурма чегетле,
Буула эниучю этекле.
Къачхы ингирге
Ауаз бергенча,
Шыбыдайдыла терекле.

Къызыл таланы
Эки джаякълай,
Акъ булутла баралла.
Чарсха ашыкъгъанча,
Ехтем тау къушла
Ауушла таба учалла...

Къачха кёл сала,
Джырлай къаяла,
Тау башла мынгаялла.
Къачхы танглагъа
Бой бергенча,
Доммайла шош туралла...

Тау къобанланы
Эмилик джюрюшлери
Аз сериуюн болгъанла.
Толкъунла эркелетген
Сейир джагъалары
Кёб мынчакъладан толгъанла.

Къалай сейирди,
Туура таурухдача,
Кавказгъа къачны
Атлаб келгени.

Таугъа, тюзге да
Къанатларын кере,
Юйлеге насыб теджей,
Адамлагъа берекет келтиргени.

КЕРГЕНМИСЕ АЛЛАЙ КЁЗЛЕ?

Кёргенмисе аллай кёзле:
Ала кёзле, къара кёзле.
Къарасала кирпикледен
Джюрегинге нюр себелле...

Кёргенмисе аллай кёзле:
Кём-кёк кёзле, назик кёзле.
Чакъыралла кеслерине
Сюймекликден толгъан кёзле...

Кёргенмисе аллай кёзле:
Акъыллыла, насыблыла.
Джолугъузда тюбеселе,
Кече кюн да джарытырла.

Кёргенмисе аллай кёзле:
Огъурлула, джарыкъ кёзле.
Къыйынлыкъда, зауукълукъда
Арымайын кюч бергенле.

Кёргенмисе аллай кёзле:
Къууанч, насыб юлешгенле.
Махтау тартмай кеслерине,
Ала бизге сый берелле...

Тауда ариу сахарым
Тюбешуге чакъырад.
Джангы чыкъгъан толгъан ай
Булутладан къарайды.

Гъобан суула -- эгечле,
Гаурухдача тюбейле.
Къатларына келирге
Сюйгенилени излейле.

Ашыкъ, джаным, тюберге
Кёк ёзенни тёрюне.
Ай къанатха эрише,
Эшмелеринг кёрюне.

Кенгден къараб таныйма,
Ай джарытхан джолунгу.
Ашыгъама сыларгъа
Толкъункъанат къолунгу.

Биз тюбешген кюнледен
Ма бюгюнню сайладым.
Джазыуума бойсуна,
Сени бла ёмюрге къалдым...

ДЖЫРЛАЙМА САНГА

Сюймеклик сингиб
Къыз джюрегиме,
Кёк терезеден къарайма.
Кёкде булутха,
Ашхам джулдузгъа
Атынгы айтыб джырлайма.

Сени джюрегинг —
Мени джюрегим
Экиси бирча тебелле.
Къайры барсам да,
Къайда болсам да
Хаман да сени кёреме.

Дуння жарыгъым,
Кавказ тауларым,
Кюнню нюрюне бёлене.
Кёлюме джетмей,
Къалдырсанг да,
Тураса сен ариу кёрюне...

Унуталмайма,
Эсде тураса.
Таралыб санга джашайма,
Сюймеклик ауаз
Чакъырса мени,
Атынгы айтыб джырлайма...

Сени тансыкълай,
Сени ийнакълай,
Гокка хансланы сылайма,
Сюйгенле суюб
Къараучу танга
Атынгы айтыб джырлайма...

Кёлюм, джюрегим
Излеб туралла,
Сенсиз джашаргъа къоймайла.
Айгъа шыбырдай
Сюймеклигимми,
Атынгы айтыб джырлайма.

Школчу тенгле
Барыучу джолчукъ
Эсимден чыртда кетмейди.
Кёзлерими къаты къыссам да,
Ол кюнча кълум джетмейди...

Унуталмайма,
Дайым эсимде,
Хар атламымда джашайса.
Сюймеклик аууаз чакъыгърад бизни,
Шо, эшитиб кълалай чыдайса?..

Ашхы сезимле —
Джашлыкъгъа къланат
Узакъгъа элтелле мени.
Не ариуну кёрселе да джолумда,
Кёрюрге излейле джангыз сени...

Кечем, кюнюм да
Сенсиз болмайын,
Шашыб кълалыргъа джетгенме,
Сен джарты джолда
Кълюоб кетсенг да,
Таралама, сени кюсейме...

Келелле турнала,
Джазгъа суююне,
Ала да манга къларайла.
Сюймеклитими санга эшитдире,
Ала да кёлде джырлайла...

ЗАУУКЪЛУДУЛА САБИЙ ДЖЫЛЛА...

Къарыу ала къанатлыча,
Кёкге суйюнеди джашчыкъ.
Ёседн, тал чыбыкъча,
Ёседн эркин балачыкъ.

Кёкде сенкилчек ойнай,
Чыпчыкъла джоппу учалла.
Къара суучукъла джырлай,
Сабийликге къайтаралла.

Сууда джюзген толкъунлача,
Сабий джылла ётедиле.
Кюсете сабийлигими —
Татлы тюшле кёрюнелле..

Озгъандыла, джылла, айла,
Къууатлы, зауукълу кюнле...
Ёсимден а кетмейдиле
Къонгурау ауазлы тенгчикле.

Кёз туурамда джашайла
Сагъышыла ана кёзле.
Бешигимде айтылгъандыла,
Къалкъыта, белляу сёзле.

Ёселле ашхы сабийле,
Къууана джарыкъ танглагъа,
Джаратылсынла уланла,
Къууат сала арбазлагъа.

* * *

Бу джашауда
Кёб джашаугъа тюбейбиз,
Дунияны
Кенглигин да сезебиз.

Сюймеклик а
Келир сынгар бир кере,
Санынга да,
Къанынга да къарыу бере...
Сюймекликни
Элтирикме мен къоруулай,
Къыйынлыкъны
Юсю бла сакъ болуб,
Теигизден да,
Таудан, тюзден да ёте,
Табигъатда
Ариулукъгъа тенгледире.
Ашхы мурат,
Къанат кер да, бир джарыт,
Сюйгенлени
Атламларын, джолларын.
Эй джашау,
Шо, ёлюмню кес да джолун,
Сюйгенлеге
Узалтмачы уу къолун...

* * *

О къайры ашыгъасыз, тау суучукъла,
Джангызлыкъ сынамай, къошулургъамы?
Ангылайма. Бирге къобан къураргъа,
Сора бирге рахатлы барыргъамы?
Алайды, адамладача болады,
Табигъатда да джюрюйдю адет.
Биз да ашыкъгъан эдик къошулургъа,
Алай а джазыу къоймады, ай медет...
Танышдыкъ бир тойда, тубешдик кёб кере,
Къарадыкъ, къууандыкъ айгъа, кюннге да,
Ашхы сезимле тууа джюрекледе,
Къууаныб къаралла шагърей-тенгле да.

«Сюеме» дедик бири бирибизге,
Сезимле сыйынмагъанча джюреклеге.
Сукъланыб къарадыкъ джанкъылычха,
Кёк бла джерни къошхан сейирлигине.
Къолла къошула, бирге айландыкъ,
Гюллю орамгъа, театргъа джол салдыкъ...
Ички сёзюбюз тышына чыкъмайын,
Сюймеклик сезимни теренде сакъладыкъ...
Джарыкъ сёлешдик, насыбха атладыкъ.
Ишге ашыкъдыкъ, юйге биргед джолубуз,
Джашауда къууанч, бушуу да юлешдик.
Бир кюн а эрлай бузулду халыбыз...
Сёзюле арагъа къайгъы салдыла,
Кирсиз сезимле дженгил сууча бардыла.
Толкъунла ургъанча кеслерин ташлагъа,
Сюймеклик чайкъалды, тюшдю къайгъыгъа.
Ашыкъгъан суучукъла къошулуб кетдиле,
Къошулгъунчу уа кёб сынауладан ётдюле.
Биз а джашайбыз тау суучукълагъа сукълана.
Джюрекледен джарсыула кетмейин къалдыла...

ТИШИРЫУЛАГЪА СЕЗЮБЮЗ

Сый тюлдю кёб сёз айтхан эркишиге,
Ишде танытсын джигерлигин, тириликни,
О тиширыула! Хар дайым эшитиб турмайсыз
Сизни юсююзден сагъышларын эркишини.
Сабий джыламукъдан таза болурму,
Ана кёзлеге къараб джылагъанда?
Анадан насыблы уа ким болур
Ашхылыкъла сабийине алдыралса...
Биз билебиз, джаратыла дунягъа,
Биринчи къарам тиширыудан тюшгенни.
Ким биледи, ашхылыкъла къаныбызгъа
Ол кёзюуден болурму синге келгени...

Бир ажымсыз, тиширыусуз билмез эдик,
Джашауда суймекликни татыуун, ачыуун.
Сабий кѳргенни унутмайды, — дейдиле.
Тутхан эдим бир кызычыккыны кѳзлерини
джылыуун.

Чыккыгъан эди нюрюн себе, кюн таяккыча,
Андан ариу болмагкыанча кѳрюне...
Биринчи сезимле джылла узуну ѳсе,
Кече, кюн да джаныма кыарыу берелле.
О назик, татлы кыарамлы, сейир кѳзле!
Не узаккыдан да эркишини ариу кѳргенле.
Сенсиз не этер суратчы, тиширыу чырай?
Азмыдыла санга термиле кетгенле!

Сыйлыды ана, бурху кюнюнгден ѳсдюред,
Багкыалыды ана, амма, суюбиз эгечни.
Джашау нѳгер, юйюр багкыанад юй бийче,
Сыйлы кѳрюр ким да адебли келинни.
Сизни бла, тишириуула, ким да насыблыды,
Этмез ишин этер, тауну тебдирир,
Сизсиз дуня джуккы да тюлдю эркишиге,
Керти суймекликге, ашхылыккылагкыа джетдирир...

* * *

Эй озуб баргкыан кюнле,
Джарыккы кюнле,
Мутхуз кюнле,
Кыарангы кечеле,
Эртденле,
Ингирле,
Ашхамла!
Кѳргюз,седрей баргкыан сагкыатла,

Ашыгъыб кетиб
Баргъан такъыйкъала,
Учхун болуб ташайыб,
Баргъан секундла!
Былай къайры ашыгъасыз,
Кесигиз къынлы къалмай,
Адамланы нек ашыкъдырасыз?
Арабин, неге алландырасыз,
Гузабалайсыз, тебдиресиз:
Ишге, окъуугъа, солуугъа,
Джолоучулукъгъа, гезетге, спортха,
Тюбешиулеге, къууанчха-тойгъа,
Къошулуулагъа, айырылыугъа,
Къыйынлыкъгъа...
Алаймыды? Алай эсе уа —
Сиз бир къауумсуз,
Кёб тюрлю болумла къурайсыз.
Не дыгалас этселе да,
Адамланы джашауларын
Аямай къысхартасыз...
Хар адамда аз тюлдюле
Ашхы башламла,
Ашхы муратла,
Ай медет, бир тола барсала эдиле,
Къоя барсала эдиле
Биргелерине огъурлу ызла...
Ашыкъдырмагъыз
Аманлыкъчыны ишин толтурургъа,
Джолларын кесигиз мурдарны,
Дертликге, сатлыкъгъа
Заман бермегиз,
Джолларын джарытыгъыз
Ашхыланы.
Адамлыкъгъа онг беригиз,
Къысхартмагъыз джашауну.

ОЙНАЙЛА САБИЙЛЕ

Кёрсем арбазда, орамда
Ойнай тургъан сабийлени,
Таныйма ауазларында
Узайгъан кюнлерими.

Бирн садакъча атылыб,
Учхун болуб чабыб барыр.
Бирси, къушчукъча тебине,
Ызындан сызгъыра къалыр.

Ол халны кёргеним сайын
Къайтама сабийлигиме.
Хаман кесине чакъыргъан,
Къарайма кёкню джюзюне.

Кёзюме кёрине таула
Чаба эдим узакъ тюзде
Бери къайт деб къычыраем
Ызындан турна сюрюуге...

Эшитеме, дайым кёреме,
Джангы арыкъ сууну акъгъанын.
Тейри джарыгъын ашыра,
Ингирги кюню батханын.

Джарыкъ ойнайла сабийле,
Озуб кеталмай къарайма.
Кёлюм алагъа бёлюне,
Биргелерине ойнайма...

АДАМ БЛА СЮИМЕКЛИК

— Дуння джарыгъым, суймеклик,
Не ючюн джаратылгъанса сен?
— Джашауда менсиз болмазса деб,
Джер бла бирге туугъанма мен.

— Бир-бирде кюнча джылытаса,
Бирде уа алай нек бузлатаса?
— Адам, джолунгу терс кесмегенме,
Алай а ачыкъ кёб сёлешгенме...

— Субай, кука сёзлени айтыб,
Бирсиле сени нек теджейле?
— Аны ючюн артыкъ терилиб,
Алагъа бой бериб кетмейме...

— Тубеймидиле сени джолунгда
Джюзюнге тамгъа салгъанла?
— Хо, не джашырыу, тубейдиле,
Аны ючюн юлюшсюз къалгъанла...

— «Сюеме» дерге тилим джетмесе,
Къайдан болушлукъ мен табайым?
— Джюрекден джюреке джол барды,
Сезимле къанатынг болайым...

— Ай медет, джашауум къысхады,
Санга термилгенлей барама.
— Джюреке дарман — суймекликме,
Ёмюрге биргенге къалама...

СЮЕМЕ

Сюеме Тебердини —
Туугъан элимди.
Къушлу тауларымы
Ёсген джеримди.

Сюеме берч къолланы,
Сюеген юйлени,
Алада къууанчны
Юлешген тенглени.

Сюеме арбазны,
Огъурлу юйюрюн.
Къонакъгъа сый бере,
Чакъыргъан тёрюн.

Сюеме наратны
Теджеген салкъынын.
Тау сууну, арымай,
Емюрле саркъгъанын.

Огъурлу анамы
Эмизген акъ сютюн,
Къыйынлыкъ кёрсе да,
Джашагъан мени ючюн.

Сюеме джангурну,
Сугъаргъан сабанла.
Хар къайда ташланы,
Ишлетген сахарла.

Сюеме халкъымы
Къаджыкъмай урунган,
Сууукъгъа, джелге да
Тёзе, алгъа баргъан.

Сюеме хар къайда
Джерими хурметин.
Рахатлы джуртуму
Кёб тюрлю миллетин.

ДЖАШНАГЪАН МАЙДА ТУУГЪАНМА

Джашнагъан майда туугъанма,
Чууакъ кёкню ёзенинде.
Къууанганым а аны ючюндю:
Хорламны ал кюнюнде.

Хорламны кюню болгъанды
Душманны тобукъландыргъан.
Джер юсюнде кёб халкъланы.
Джарыкъ джашаугъа бургъан.

Джууукълашдыра ол кюнню,
Кёбле джигитлик этгенле.
Тауда, тюзде да сын ташла
Ёлюмсюз эсгертмелелле.

Кремльни къаты къабырда
Белгисизди джигитни аты
Алай а джюреклерибизде
Джашайды ётгюрлюгю, анты.

Гоккалы майда туугъанма,
Сюеме джылны бу чагъын
Хорламны уллу байрамын,
Джуртуму джашнагъанын...

* * *

Бир ёзенде ёсгенбиз,
Джазгъы кюннге къууана.
Сюйгенлени нёгери,
Джанкъылычха сукълана.

Кёгюрчюнле учсала,
Къарагъанбыз сюйюне,
Табигъатха сейирсинне,
Атлагъанбыз кёб кере...

Сюйгеним сени джашауда
Дайым къарыу береди.
Учундура джюрекни,
Джазыуунга элтеди.

Биз джокълаучу терекчик
Биягъыплай чагъады.
Келирмелле энтда деб,
Аллыбызгъа къарайды.

Дунияма сенсиз болалмай,
Таралама, сакълайма.
Ёмюрлени барсам да,
Сени таба атлайма...

СЮИМЕКЛИК АЧАР НАЗИК КЁЗЛЕРИН...

Сюймеклик ачад назик кёзлерин.
Бир кюн джюрекде тууду, джашнады.
Сюеме дерге тилим джетмейин,
Ариуум, атынгы сагъына башладым.

Къатынга барыб джуууукъ къараргъа.
Мадар табалмай бир бек джарсыйма.
Сюймеклик джашайд тынгы бермейин,
Къайгъы алгъанма джашлай башыма.

Биреу биреуню суйген адетди,
Суйгенме сени, джаным, терследе.
Джазыу буюрмай къойса уа сени,
Мен сенсиз джашау къалай этерме?..

Сен джарты джолда къоюб кетсенг да,
Ызынгдан къараб барыб турлукъма.
Тубанла басыб, джолда аджашсам да,
Сюймеклигим — кюзгюдю, санга джол
табарыкъма...

СЕЛЕШЕДИЛЕ СЮИГЕНЛЕ

— Эртдениги гюлча
Чыкъсам аллынга,
Не этериксе?

— Джазгъы джелчикча,
Ийнакъ сѣлешиб,
Мен да кѣрлюкме.

— Марал джангурча
Тѣппенгден къуйсам,
Не этериксе?

— Тау джугъутурча,
Къая эрнинде
Кѣл кенгдирликме.

— Къоянчыкъ болуб
Къачсам джолунгда,
Не этериксе?

— Атлыча джетиб
Сермеб алгъанлай,
Мен кетерикме.

— Бешикчик болуб
Тюшсем юйюнге,
Не этериксе?

— Уланчыкъ салыб
Кѣкюрегнне,
Тебретирикме.

— Ийнеча тюйрелсем
Омакъ кюйюзге,
Не этериксе?..

— Джибек халыча,
Терк суурулуб,
Ызынгдан джетерме.

— Мен кьаты ауруб,
Бек инджилсем,
Не этериксе?

— Джер джюрегинден
Дарман табыб,
Санга берликме.

— Кёгюрчюн болуб
Арбазгъа кьонсам,
Не этериксе?

— Сен кеталмазча,
Алтын уячыкъ
Мен ишлерикме.

— Джерни джылытхан
Экинчи кюн болсам,
Не этериксе?

— Кюн кьолларынга
Рахатлыкъны бегит, — деб,
Джазыб берликме...

АЙЛЫ ДЖОЛЧУКЪ

Биягъынлай джарыйдыла джулдузла,
Ёшюн джарыкъ узаталла ауушла,
Айлы джолчукъ чакъырады кесине,
Джазыуумса, ашыкъсанг а тюбешнуге...

Ай барады булутлада бугъа-бугъа,
Суйгенлени кесине тарта-тарта.
Джылы джауум себелейди юсюбюзге,
Айлы джолчукъ кёрюнеди кёзюбюзге...

Бу ингирде тюбешиуде умут этдим,
Кёлюмдегин билдиралсам санга дедим.
Тил тутула, эс ташлайма джолумда,
Гокка хансчыкъ а ышарады кьолумда...

Шум болдула тегерекде терекле,
Сюйгенлеге этген кибик тилекле.
Айлы джолчукъ ёрге бизни тартады,
Джюреклеге: «суймеклик» деб джазады...

* * *

Эслегенем бир кюн сени орамда,
Не зат эсе да бир ариу зат кьолунгда.
Джашауда тюбегенча муратыма,
Суймеклик джол келтирди сени манга...

Джаз келгенлей чагъадыла терекле,
Джазны нюрюн аладыла чегетде.
Къанатланыб башлайдыла джюрекле,
Джерге кьууат саладыла суйгенле...

Джазыууму болчу, джаным, ёзеге,
Джазда, джайда джашнаб тургъан тереге.
Кечеледе зауукълу, татлы тюшюм,
Сау ёмюрча кёрюнед кёрмеген кюнюм.

Ахсындырмам, джылатмазма, къыйнамам,
Емюрлеге чырайынгы элтирме.
Къыйынлыкъла басханда да мени,
Сакъларыкъма джюрекде суймекликни.

* * *

Кёзледен джылыу ургъанлай,
Кёлюнге балхам болады.
Огъурлу къарамладан а
Джюрегинг зауукъдан толады.

Мен а санга тюбегенлей,
Тилсиз болуб къалама?
Джукъ айталмай, къараялмай,
Тартынама, уялама...

Тнширыу чырайынгдан а
Джерибиз нюрден толады.
Къыйынлыкъла къорагъанча,
Планета бир ариу болады.

Аны ючюн болур суймеклик да,
Кюч ала, джашнаб барады.
Джюрегим тынгы табмайын,
Суйгенлей сени къалады...

ХАР АТЛАМЫНГЫ, ЫШАРГЪАНЫНГЫ

Огъай, джаным,
Не дыгалас этсем да.
Сенсиз кечиниб
Чырта болалмайма,

Сени эслемей,
Бир кюн къалсам а.
Санга таралыб,
Чыдаялмайма, туралмайма.

Хар къарамынгы
Атламынгы, ышаргъанынгы
Тюнюмде, тюшюмде
Ариу кёреме, сеземе.

Дунияны зауугъу —
Суймекликни ариулугъу
Сенден сингенин
Ангылайма, билеме...

Наратла джурту кёк таула,
Джырлайла сейир къаяла,
Малла отлагъан талала, —
Бу хурметликге бир къара!

Джашнагъан джазгъа суйюне,
Учуб келелле турнала.
Ёхтем, арину тауларыма
Салам бередиле ала.

Къарылгъач уя ишлейди,
Сабий джукълайды бешикде.
Адам адамгъа тюбейди,
Къууанч хапарла эшитдире.

Къалай ариуду, сейирди
Джазны чагъында джерибиз.
Джурт да джашнай, насыбха атлай,
Тап-таза болсун кёлюбюз.

ГЮЛЮСЕ ДЖЕРИМИ

Сукъланама къанатлыгъа,
Кёрлюкдю сени.
Джюрегими таралгъанын
Билдирсе мени.
Ашагъама, ариучугъум,
Джазны кюнюне.
«Суймеклик» деб мен джазар ючюн
Кёкню джюзюне...

Сукъланама Кавказымы
Кёк тауларына.
Ала къуру да къарайла
Сени аллынга.

Ийнакълайла мени ючюн,
Ышара санга,
Чакъырадыла бизни да
Сюймеклик тангнга.

Сукъланама адамына
Келир ёмюрню,
Ариулугъунгу джырларла
Ала да сени.
Мыдах болмай ол заманда
Ашыр кюнюнгу.
Джашарыкъса джырларымда,
Сакъла кесинги...

Джерни ёшюнюн джасайдыла
Кёксюл будайла,
Сабанланы джашнатадыла
Ол джашил джайла.
Бнягъынлай чагъадыла
Чегет этекле.
Сагъышлана сакълайдыла
Чынар терекле.

Сукъланама дуняпы
Сейирлигине,
Ариулукъну белгисича,
Джаш тюрсююнге.
Джашаауумда, хар заманда
Береме багъа
Сени меннге джолукъдургъан
Ол ашхы адамгъа.

Нюр тёгюлед чырайынгдан
Джылыта джерни,
Джашаууму нюр таягъы,
Сейир эртдени.

Иги сагъан, тюшге эдинг
Келиб юйюме.
Бар эсими берир эдим
Сеннге, суйюне...

Тауларымы кёгюрчюню,
Джазгъы гоккасы,
Суймеклигимиз сезими
Сенде тохтасын.
Ай да, кюн да экибизни
Алай джарытсын:
Джашауумда энди сенсиз
Кюнюм батмасын...

ОГЪУРЛУ ЫЗ КЪОЙСА...

Къарыу ала, къанатлыча,
Кёкге суйюнеди джашчыкъ,
Таза хауади ол тогъуй,
Ёседн, ёседн балачыкъ.

Кёкде сенкилчек ойнай,
Чыпчыкъла джоппу учалла.
Къара суучукъ да джырлай,
Уланчыкъны булджуталла.

Кёз туурасындан кетмейле
Суйюмлю ана кёзле.
Бешигинде къалкъыталла,
Джылы, огъурлу сёзле.

Ёседн ашхы уланчыкъ
Къууанчы, джубанчы анагъа
Тауушлу, зауукълу ауазы
Къууат саланы арбазгъа.

Бююн бурхучукъ болса да,
Узаймайын ёсюб джетер.
Джашауда огъурлу ыз къоя,
Кёб ашхылыкъла ол этер.

ХОРЛАМНЫ КЕЛТИРГЕН АТАЛАГЪА

Биз сабий эдик, билмей эдик
Туугъан джер джаралы болгъанын.
Ата джурт ючюн кёб къан тёгюле,
Ачы къазауат къаты баргъанын...
Биз кёрмей эдик Белорус джерде
Акъ къайыныны окъ элек этгенин.
Узакъ таулагъа, тюзге, элге да,
Душман аякъны соруусуз джетгенин.
Россияны тауларынча сакълай,
Таулуну баууру бла сюркелгенин.
Ёлюмню джюзюне кёб кере къарай,
Юйюне сау-эсен къайтыб келгенин.
Эскерелмей эдик къыйылыкъдан
Ана кёзлени таралгъанларын.
Джарсылары кёкюрекге сыйышмайын,
Джашлай чачлары агъаргъанларын.
Биз билмей эдик аммагъа, аккагъа да
Къууанч-джубанч да болгъаныбызны,
Ёксюзлюк, ачлыкъ да сынатмайын,
Ана ышыкъда джашагъаныбызны.
Алай а бир зат къалгъанды эзде:
«Къазауат!» деген сёз ачы эшитиле...
Къара джел джетиб къуу-шуу этген
Шахарла, элле, арбазла, юйле.
Къалгъанды кёздеде ёмюрлюкге:
Джылыбыз джетмей школгъа баргъаныбыз.
Онг къолун уруш тюзде къалдырыб,
Сол къолу бла джаза окъутхан устазыбыз.

Сабийле сейирсиниб къарай эдик,
Аскер кийимли устаз классха кирсе.
Къанат битиб, учарча бола эдик,
«Хорлам» деген сёзню джазыгъыз десе.
Аны ючюн багъалыды артыкъ да бизге:
«Хорлам» деген сёз хар бирибизге.
Аллыгъызда ийилиб баш урабыз
Хорламны келтиргенле, атала, сизге!

* * *

Келчи, джаным, арнуум,
Кёксюл тангны джазында,
Сакъларыкъма мен сени,
Сюймеклигим — аштымда.

Чакъырама ышаныб
Кечелени, кюнлени.
Сени ючюн ийнакълай,
Тереклени, гюллени...

Орамларын элинги
Тансыкълайма сени ючюн.
Танг джарыгъын джеринги
Ийнакълайма сени ючюн...

Къанатлыча келирме,
Джелни-боранны хорлай.
От джалындан ётерме,
Сюймекликни сакълай.

Джангыз сёзюнг — джашауум,
Таралтады, сакълатад.
Сенсиз джашаргъа къоймай,
Джюрегим санга ашыгъад...

КЪАЗАХ КЪЫЗГЪА

Роза Рымбаевагъа

Кёксюл тангнга шыбырдайды
Танг аласыны джулдузу.
Булбулча сейир джырлайды
Къазакъны ариу къызы.

Акъ шоркъаланы джырлары
Чыгъады назик джюрекден.
Къазах халкъны сагъышлары
Ала-Тау башы кёкледен.

Джыр, уясындан седирей,
Кёк джайлаулары аулайды.
Кюнню нюрюнден нюр алыб,
Тюзде маклары сылайды.

Кёзюнс Алия кёрюнеди
Сау къайтханча урушдан...
Джыр биргесине элтеди
Дертин алыргъа джауладан.

Кёлюнге джарыкъ тегелле
Рымбаеваны джырлары.
Къошулуб бирге тынгылагъанчады:
Минги Тау бла Ала-Тау таулары.

Джарны тилин не да ангылайд
Кёк да, джер да, адам да, гюл да...
Аны ючюн Роза джырлайды
Джюрегинден суймеклиги бла.

АЧЫКЪ СЕЗ

Оноу этсенг деб келгенед
Бир кюн шагърейим:
«Джашаууму юй бийчем бла
Зыграф ашырдым кёбюн.

Кесими унутуб, бар эсими анга бёлдюм,
Багъалатдым, аядым, сыйын кёрдюм...
Ырхы къобуб, зарауатлыкъ
Салгъанча джериме,
Хауа тюрленди, къайгъы тюшдю юйюме...

Тубан басханча тюзю, джунчууду халым,
Къайры джанлады сюймеклик, кюсетди джазым?
Тыбыр суууду, шош юйюрюм къуу-шуу болду,
Рахатлы кёлюм, шайтан джелча, терк бурулду.
Чууакъ кюн мутхуз кёрюндю, толгъан ай —
джарты.

Оноу эт, джашаууму боллукъмуду дамы?»

«Чамланма, — дедим ол шагърейге, —
кесингсе терс,
Кесинги унутуб, анга бёлгенсе артыкъ эс.
Ашыкъгъанса, оноулашмай, сен юйленирге,
Ашыкъ, оноу сорургъа къуп-къуру джюрегинге!

АТСЫНЛА СЕЙИР ТАНГЛА

Танг джарыгъын тегед элиме, арбазгъа.
Огъартын баргъан тау суучукъ ауаз беред анга.
Малла къабакъ эшикден чыгъалла отлаугъа.
Сабийле да къууанадыла атыб келген тангыга.

Къум тюзде суусаб адам кеси
Къалса?
Джангыз джолчукъ эки джары
Айырылса,
Сюйген джюрек сиймегениге
Табылса,
Эркин эсим кенг дунягъа бѣлюне,
Билемисе, не келеди кѣлюме?

Хыны джел уруб тереклени
Аудурса,
Ырхы къобуб джерге зарауатлыкъ
Тюшюрсе,
Элия уруб къаядан таш
Чартласа.
Эркин эсим кенг дунягъа бѣлюне,
Билемисе, не келеди кѣлюме?

Джюреклени джашау алгъа
Чакъырса,
Джерни юсю мамырлыкъгъа
Бѣленсе,
Джан джюрекни талпыгъанын берелсе,
Эркин эсим кенг дунягъа бѣлюне,
Билемисе, не келеди кѣлюме?..

ДУНИЯМ БАШЛАНАДЫ ЭЛИМДЕН

Къарайма санга кѣзлерим талмай,
Кюннге бѣленген мени тау элим.
Къууанчлы болуб насыбдан толуб,
Биргенгедиле джюрегим, кѣлюм.

Мени дуниям сенден башланад.
Джарытыб тургъан саулай джеримин.
Не узакъда да джюрек ары таралад,
Къалай унутхун туугъан элинги...

Ташлы орамла, кёк тереклеринг,
Багъалыдыла хар юйюнг манга.
Элими сыйын чыгъара билген
Сенде джашайла ашхы адамла.

Къанат битгенча ойнайла санла,
Къобуз согъулса арбазда, юйде.
Къууанчлы болуб алгъыш айтама,
Элими суйюб келген келинге.

Танг да атады таракъ таулагъа,
Къанатын джая ауушха, сыртха.
Элим-юйюм, джарыкъ кюнюмсе,
Баш урама ийилиб аллынга.
Элле кёбдюле сейир джуртумда,
Джюрек илеширча къалай арнула.
Джанкъылычымса, сабийлигими антыса,
Кенге турсам да санга элтелле ашхы
умутла...

ТЮШЮБЮЗ СЕЙИРДИ

Къарангы кече
Кёзню алджатад
Джазны чагъы да
Сууукъсуратад.
Татлы тюшюме
Соруусуз кирдинг,
Рахат джукъума
Къайгъыны бердинг...
Элини орамын
Чыкъдынг аллыма,
Кёзле нюр тёге,
Къараялмайма...
Джууукълашханлай,

Озуб тебрдинг.
Назик къарамны
Сансыз джибердинг.
Тил тутулгъанча,
Атлаялмайма.
Сен а, узай а,
Сууукъ къарайса...
Кенгден эшитилди
Ат аякъ таууш.
Ташла тюшгенча,
Зынгырдады аууш.
Чардакъ башлада
Кёк кюкюреди,
Къайгъысын чача,
Элия тепсейди.
Мараб тургъанча,
Бир атлы джетди.
Джамчыгъа чырмаб,
Сермеб алыб кетди...
Сюрсем а, джетдирмей,
Ташая барад.
Къамчисни гузаба
Атына салат...
— Уятды аууазынг
Болгъанча кёлкълды,
Тюшле да салалла
Джюрекге джюз къайгъы...
Къутхардынг пелакдан,
Къутургъан атлыдан,
Садакъча чыкългъан эдинг.
Етджюргюнчо ол тардан.
— Аны ючюн болуред
Къарамай озгъланынг,
Орамгъа сыйынмай
Ашыгълыб баргъланынг...

Кюлдюк экибиз,
Сейирсине тюшге,
Сюймеклик тартады
Джангыдан кесине.
Танг джарыкъ узатад
Нюрлю къарамын:
— Сюймекликни сакълагъыз
Сизге, — деди, — аманатым...

ОКЪУГЪАН ДЖЫЛЛАРЫБЫЗ

Бир уядан узакъ джары,
Чачылгъанча къуш балала
Бир шахарда билим алыб,
Чыкъгъан эдик кёб устазла.

Озгъандыла болджал джылла,
Джер-джерледе биз джашайбыз.
Джаш тёлуге билим бере,
Джашаугъа къууаныб къарайбыз.

Джашла, къызла унутмайын,
Институтну джокълайбыз.
Узакъда, джууукъда болсакъ да,
Устазланы тансыкълайбыз.

Кёк толкъунлу тебердини
Ашыгъабыз джагъасына.
Таула башы мийиклени
Сейирсине къушларына.

Салам, салам тау шагъаргъа,
Илешдирген джюреклени
Багъалатыб, тансыкълайбыз,
Бирге окъугъан студентлени.

Шахарым, къанатлы джырым,
Чакъыр кесниге гюллени.
Татлы тенгле тюбешнучю
Къайтар арну ингирлени...

СЫБЫЗГЪЫ

Ызын къоймай джазгъы кюн
Батаргъа джууукълашады.
Къарт таулу къолуна алыб
Сыбызгъысын таралтады.
Тегерек бирден эшитеди
Тау суучукъну джырлагъанын.
Сыбызгъы арну тили бла
Чыгъарад булбулну макъамын.

Тюшюред таулу эсине
Къазауатны отлу джылларын.
Солдат тенгини бушууун
Сыбызгъы согъад джазыуун.

Сыбызгъы тарта кесине,
Джюрекленни таралтады.
Къыйын джылла кёрюнелле,
Тынгылагъанны ахсындырады.

Сыбызгъы сейир тилинде,
Айтады ёмюрле хапарын.
Бурунгу таулуланы да
Ауур сагъышларын...

Согъады таулу сыбызгъы
Халкъымы ауазын бере.
Джерге, кёкге — хар неге,
Адамгъа уа артыкъ багъалы кёрюне...

Джарыкъ эм джылыу джерге хауча керекдиле,
Бирча бек керекдиле адамлагъа да.
Аны ючюн болурму гокка хансланы да
Аланы кеслерине чакъыргъанлары да.

Кюнню да джокъду башха къайгъысы,
Джер джюзюне джылыуун бергенден ёзге,
Бар кючюн, къууатын аямайын,
Табигъатха бютеу джашауун беред.

Хар не да кюн тийсе ариу кёрюнеди:
Джылтырайла секиртмеле, ауушла, къарла,
Тенгиз тюз да нюрге бёленедиле,
Кюннге суйюне джырлайдыла къаяла.

Суймеклик а алай джаратылад джюрекде:
Сезимле — къанатлары кюн таякълача джетелле..
Адамдан — джерге, гюлге, терекге кёче,
Джашауда джарыкъ ызла къоюб кетелле...

Ай иги сагъан, кюн болуб къалсам,
Кёкге нюр къанатларымы кенг джайыб,
Алтын оюула, окъала тизер эдим,
Рахатлыкъны къаласын биринчи ишлер эдим.

Алгъы бурун сокъурну, тилсизни джокъларем,
Сангырауну, онгсузну эслер эдим.
Аманлыкъчыланы джолларын къарангы этиб,
Ашхылагъа джарыкъ бериб турур эдим. кесиб,

Сюйгенлеге да боллукъду саугъам:
Джулдузладан джасалгъан ашхам.
Адамгъа къартлыкъ джетмез ючюн,
Джан салгъан боллукъ эдим балхам.

* * *

Хар огъур тангы атханы сайын,
Ашыгъама сени кёрюрге.
Джюрекде ауаз эсимде барын
Сууутмай санга бир джетдирсе.

Сюймеклик ача назик кёзлерни,
Бир кюн эсими кючлеген эди.
Сени кёрюб, таныгъанлы бери
Сейир дуниягъа тюшюрген эди...

Къатынга барыб джууукъ къараргъа
Чурум табмайын джарсыйма...
Ой сагъышларым, кече тюшлерим,
Сенсиз джашаргъа къоймайла.

Сен кёзюмдесе, тилейме, унутма
Адам сёзюне чырт къарама.
Сюйгенден сюйюб, кюйгенден кюйюб,
Санга таралгаънлай къалама...

* * *

Танг джарыгъын тегед юйге, арбазгъа,
Джууукъда тау суучукъ эжиу этед анга.
Мюйюшден самыр, чардакъдан гугурук
Сагъайтдыла атыб келген тангнга.
Оджакъладан тютюн чыгъад ёрге,
Танг аласындан кийиннген терекле.
Чакъырадыла бизни урунуугъа кюгле,

Джууукъ болугъуз, адамла, юйюме!
Барама элимде, төгерекге къарай,
Таза хауадан тогъуйма, солуйма,
Тилейме: джуртума ёмюрге рахатлыкъ,
Дуняны байрагъы болгъаед адамлыкъ.

* * *

Уллу джашауда
Кёб затны кёребиз.
Элтелле джолла,
Сынайбыз, билебиз.
Заманны джетсе,
Гокка чагъады.
Мууал болса да,
Ариулугъун къояды.
Булутла чачыла,
Узаядыла кёзден.
Къачхы чапракъла
Тюшелле терекден.
Булутла кетселе да,
Джерде мылы къоядыла.
Бнягъы терекле да
Джазда джашнагъандыла.
Ханчыкъ къораса да,
Тамырын къалдырады.
Кюн кёзден ташайса да,
Башха джерден чыгъады.
Адам тууса,
Къууанч келтиред.
Ауушса уа, кёблени
Джюреклерни эритед.
Биз къонакъбыз джашаугъа
Джерни багъалатайыкъ.
Алгъышда айтылырча,
Адамлагъа джарайыкъ,..

СЮИМЕКЛИКНИ ОРАМЫ ДЕБ АТАЙМА...

Этда озама сени орамынг бла
Бнягъышлай терезеден къарайса.
«Къууанчым, джаным, сабыр атла», — деб,
Аллай бир, ариуум, нек тараласа?...
Сора кюн таякъча джарытаса
Баргъан джолумда кёзлерими,
Къууанч тыбырлы болуб атлайма,
Теренде сакълай сезимлерими.
Узайыб барсам да кёз туурангдан
Ийнап, суйгенден суюе барама.
Ма бу орамны ким да эштирча,
«Сюимеклик орамы», — деб айтама...
Мен а хазырма джашау узуну,
Сен барлыкъ джолдан таймай барыргъа,
Назик къарамынгдан къарыу ала,
Джазыуунг болуб ёмюрге къалыргъа...

ЧЕГЕТДЕ АТЫЛМАСЫН ШКОК

Чегетде шкок атылгъан таууш эштилди,
Джюзген окъ барыб неге эсе да тийди,
Ташхамы, агъачхамы, терекгеми тийди,
Огъесе къанатлыгъамы, джаныуаргъамы тийди!?
Не кимни эсе да муратын толтурду болур,
Не да кимге эсе да ауур къайгъы салды ол окъ.
Арабин, къайсы джанлыны джолун кесди,
Огъесе аны атханны этдими харам, токъ...
Атылмасын чегетде шкок,
Табигъатны бузулмасын рахатлыгъы.
Адам къолундан ёлмесин джаныуар,
Табыллыкъды ансыз джашар мадар.

ДЖЫЛЛА СЕДРЕЙ БАРАДЫЛА

Джылла седирей барадыла,
Халыча седирей кыппадан,
Джазыуума сокъуранмайма,
Юлюшлюме мен да джашаудан.

Алай а бир зат кыйнайды мени,
Анамы кёб кыйынлыкъ чекгени,
Къагъана къ кюнюмде бешиксиз
Эшаланну хыны тебретгени...

Унутдурмайдыла кеслерин
Азияда сууукъ аджал табханла,
Кёблери джашаугъа термиле
Узакъ тюздеде ауушханла.

Азмы инджилгендиле анала,
Ачлыкъ чекгенле сабийле, къартла,
Ол кыйынлыкълагъа хорлатмагъан,
Минг бюсюреу таулу халкъыма!

* * *

Ушайла бири-бирлерине толкъунла,
Таула, терекле, тюзле, гоккала...
Бир ата-анадан туумасала да,
Ушайла бир-бирлерине адамла.

Ушайла бир-бирлерине джелле,
Джюрюшлери бла, сызгыргъанлары бла,
Ушайла бир-бирлерине джаныуарла,
Къарамлары бла, халилери бла.

Сакълайла джашауда кёб тюрлю джолла,
Ала кеслерине бизни чакъыралла,
Джууукъ-тенг тюл эсек да, адамла,
Керек кюнде болайыкъ кертн къарнашла.

Ёмюрдси ёмюрге кёче келелле,
Адамлыкъ, суймеклик, джолдашлыкъ,
тенглик.
Адамла, арагъыздан къурумайын,
Нюзюрюгюз болсун джашауда тюзлок.

АЛА БАРДА НАСЫБЛЫБЫЗ

Джерими къачы мийикди,
Уллуду ананы сыйы.
Экиси бла байсыныбды
Хар адамны намысы...

Туугъан джуртну огъуру
Кёрюнеди ана тюрсюнде.
Экисини оюмлары
Кёчелле хар бирибизге.

Аналаны акъ чачларында
Кёб джангылычыбыз кёрюнед,
Биз джерни балаларыбыз,
Кёб затыбызны кечед...

Анасыз сабий ёксюздю,
Джуртусуз къалгъан а — кыйынлыд,
Атасыз къалгъан джазыкъды,
Ала барда уа — насыблыд!

* * *

Къайгъы, кыйынлыкъ, ёлюм, бушуу...
Биригиб дуняда джашайдыла.
Билмей тургъанлай, адамланы
Джетиб, аяусуз джокълайдыла.

Къыйынлыкъ джетеди кёб затдан:
Кюртледен, ырхыдан, элиядан...
Ёлюм, къара къолун узатыб,
Юлюшюн алады джашаудан.

Тенгиз къобса, къайыкъ чайкъалады,
Къайгъы уа джюрекни эзеди.
Бушуу кёллениб бир къадалса,
Къарт, джаш деб къарамай инджитеди.

Аджал, къайгъы, къыйынлыкъ бушуу...
Кёб къатыладыла адамгъа.
Къууанч, насыб аслам болурча
Къайгъырайыкъ джашауубузгъа.

* * *

Дуня зауугъу — сүймекликсе, билеме,
Джаратылгъанлы санга термиле келеме.
Джаз келгенлей чагъыб башлайла терекле,
Къатланыб башлайдыла джюрекле...

Таныгъанлы бери орамда тюнюмде,
Сормагъанлай тюшоб турдунг тюшюме.
Не узакъда, сенден кенгде болсам да,
Сен болгъанча кёрюнесе биргеме.

Ашыгъама дайым кёрюрге, туберге,
Къолларынга узатыргъа гюллени...
Тилим тылмачлыкъ этелмесе да мени...
Ийнан, суйгенлерине кёзлерими...

* * *

Кёб кечелени джукъусуз ашыра,
Назмула джазыб мен кюрешгенме.
Аланы тамбла уа джазыулары
Къалай болур деб, сагъыш этгенме...

Кече шошлукъда, танг аласында
Джюрекден чыгъадыла сагъышла,
Андан уллу къууанч меннге къайда?
Къартха, джашха да бир сеbeb болсала.

Бирча болмайдыла кёзюуде халлары,
Бир юйюрге да ёсген сабийлени.
Къууанч, мыдах да аякълаша баргъандыла,
Джибереме сизге назму тизгинлени...

* * *

Энтда бир танг атханды къралыма,
Хар ким да атланады урунуу джолуна.
Ишчи керегин алгъанды къолуна,
Умутлуду джетерге муратына...

Сен да барчы, санларынгы тирилтиб.
Сайламайын тюзню, ташны, тик джерни.
Джашаугъа къууат салгъан — урунуду,
Къадал, урун, хайырлы ётдюрюкюню.

Унутма, неден да багъалы — заманды,
Джарты къойма хар сагъатда ишинги,
Бюгюн этилликни тамблагъа къойма,
Адамла багъалатырла игилигнинги.

* * *

Джазгъы танг ата келгенлей,
Булбул да джырын тартады.
Джукъудан уяна таула,
Сюймеклик бизге къайтады.

Къая рандан шоркъа саркъа,
Баш энишге мыллык атады.
Тауну кёкюрегин сылай,
Кюмюш суратын тартады.

Джазны белгиси — джанкъозла,
Эркин солуйла наратла.
Ауушла башы булутла,
Джерде уа тууалла ашхы умутла...

АММА САКЪЛАЙДЫ

Акъ къарча чачы агъаргъан бир амма,
Барыучанды дайым къарнаш къабырлагъа,
«Къайдасыз бюгюн, джаным, сабийлерим?!», —
Деб сакълайды джууаб, къарай таулагъа...
Алай а, не келсин, табылмайды киши,
Хапар айтмайдыла тау да, джер да, не кюн...
Ала бергендилие джурт ючюн джанларын.
Джерни юсюн басмазча чырт тютюн.

* * *

Уялама, тартынама, тюбесек,
Бетнге къараб айталмайма кѣлюмю.
Айырылгаънлай а — кюеме, бишеме —
Билеме, къайтмазын ол кюнню...

Огъай, джаным, не дыгалас этсем да,
Сенсиз кечиниб чыртда болалмайма.
Сени эслемей бир кюн къалсам а,
Санга таралыб чыдаялмайма...
Хар къарамынгы, атламынгы да,
Тюнюмде, тюшюмде ариу кѣреме.
Джазыу тюбетмей, къатылыкъ этсе да,
Сюймеклик джашар джюрекде билеме...

* * *

Кѣреме тюрсюнню гюлню ышаргъанында,
Ашхы нюзюрюнню тангланы къарамларында,
Джюрек тебиуюнню Къобанны толкъунларында,
Сабырлыгъынгы уа — ингирни шошлугъунда,

Джашау джолунгу турналаны ызларында,
Кёлюнгу джарыкълыгъын кюнню

джарыкълыгъында,

Ич чырайынгы — чууакъ кёкню ачыкълыгъында,
Субай санларынгы — Дондагъы акъ къайында.
Умутларынгы — джуртуму акъ тангларында...

* * *

Этда агъарды джерим акъ къардан,
Боранла сибирдиле орамланы.
Хыны къыш кийгенди биягъы тонун,
Бетлери тюрленедиле адамланы.

Хар не кёзююне кёре болады,
Сууукъгъа, иссиге, джелге чыдайбыз.
Алай а, сагъыш этсек, бнз да табигъатда
Бола тургъан затлагъа ушайбыз...

* * *

Джюрегимде бишген назмугъа,
Сингдиралсам халкъымы сырын.
Аны окъугъан адамлагъа уа
Къартларыбызны алгъышларын.

Олсагъатда мен санар эдим,
Ашхы муратыма джетгеннге.
Адамлыкъны, шохлукъну шартын
Келлик тёлюлеге элтгеннге...

* * *

Кюн сайын тюбешмей болалмай эдик,
Ички сёзюбюзню айтмай кечинмедик.
Сора арабызгъа ким къайгъы салды,
Бирн бирибизден кёлюбюз нек къалды?!

Оюнда-тойда биргенге джюрюдум,
Керти багъалатдым, сыйынгы кёрдюм.
Гырджын къабынны кёб кере юлешдик,
Сора кёлкълалдыгъа былай нек тюшдюк?..

КЪУЛАГЪЫМА ШЫБЫРДАЙДЫ

Эртденликде тереземден кюн таякъ
Шыкъыртсыз джастыгъыма тюшгенди,
Сора, ышара, къулагъыма шыбырдаб:
«Уяш! Джаз келгенди!» — дегенди.
Иги сагъан, джюрегими джылыуу,
Кюн таякъча, хар джюрекге джетгеед,
Сора барыб, ариууму ийнакълай:
«Кёзюнгю ач! Джаз келгенди!..» дегеед.

ШОШ КЪАБЫР

Замансыз тюшген Шош къабырны юсюнде
Гюлле джаналла, джулдузлача,
Бушууунгу алгъанча кеслерине,
Джарсыйла чегетле, таула, адамлача.

Тиедиле къабыргъа кюн таякъла,
Аяз джелчик нени эсе да шыбырдайд.
Адамла тохтаусуз келиб къарайдыла,
Шош къабыр а кълайсы бирине да тынгылайд...

* * *

Джашау джарсытхан кёзюуледе да,
Табсызлыкъл, гурушха этмегенме биреуге.
Кълыйынлыкъл тауу басхан кюнледе да,
Ийнаныб тургъланма джюрегимдегиге...
Бирде сууута, бирде уа — джылыта,
Джашау эрке ёсдюргемгенди мени.
Уллу, гитче ишим да кёлюме джетмей,
Халкъыма джаратайым келлик кюнлени...

* * *

Къыш келди да кетди,
Джаз да эрлай ётдю.
Джай къарамдан ташайды,
Къач да джарытмады.

Сен келдинг, кетмединг,
Джюрекге джарыкъ тѣкдюнг.
Дуниямы джарытдынг,
Муратыма джетдирдинг...

* * *

Тюбесем а, джукъ айталмай,
Сѣзлерим къайры кетелле?
Сенден керн кеталмайын,
Ийнан, кѣб кере ннджилгенме.

Джазыу буюрса, джолугъурбуз,
Джашау нѣгеринг болурма мен,
Арада тау, тенгиз болса да,
Эштирме «сюеме» десенг...

ТЕРТТИЗГИНЛЕ

Къарачайлыла джамчыла этелле,
Сейирсиндире чемерликлерине.
Артыкъ да багъалы кѣрюнедиле
Ата-бабаларыбыз кийген кийимле.

* * *

Бир юйню къаты бла мен озуб бара,
Тиширыуну сабийге къаргъышын
эшитдим.
Ол къаргъыш анга джетмесин деб,
Мен да ичимден алгъыш этдим...

* * *

О ёхтем халкъым, сени «сюеме», — деб,
Ёмюрюмде къычырмам.

Джашынгча керти суюгеними уа
Бир кишиден да джашырмам.

* * *

Джюреклени отджагъасын сууутмай,
Кече кюн да ышырайыкъ мыдыхын.
Сюймекликни сезимлерин къурутмай,
Теренде сакълайыкъ джылыуун...

* * *

Эки тау тёшеге кёпюр болуб,
Джол салгъанча джанкъылыч,
Эки джюрек да, насыбдан толуб,
Ёмюрлеге салсынла бачхыч...

* * *

Бир киши да туумагъанды ёлмезге,
Мен да туумагъанма ёлмезге.
Алай а джашауда излейме
Огъурлу ызла къоюб кетерге...

* * *

Адамла, сизге олду тилегим:
Джашауугъуз узакъ болсун.
Къууанчда, тойда айтылырча,
Юйюгюз насыбдан толсун.

* * *

Бир кёб изледим, ариуум, сени,
Джюзюне къарадым кёкню,
Ауладым къадалыб кёб джерни
Сен а табдырмадынг кесинги...

* * *

Биреуно джангылгъанын кёрюб,
Не эсе да бир бек къууандынг.
Заман тюрленди, сен да джангылдынг,
Энди анга къалай къарадынг?!

* * *

Арбазынг дайым къуу-шууду,
Хоншугъа кёз-къаш бермейсе.
Биреу, келиб, къабакъ эшикни къакъса,
Аны ушатмайын, уллу терлейсе...

* * *

Адам къолундан джаралы болгъан кийин
Къан дыгалас этеди энтда джашаргъа,
Кёлю барыб къалай аталды аны,
Кёрсе эди аны орнуна кесин салыргъа...

* * *

«Таш бла ургъанны аш бла ур», — деб
Айтылады бизни тау халкъда.
Биреу аманлыкъ этди эсе,
Дерт тутуб турма сен артда.

* * *

Джашауну эскере башлагаънлы бери
Ангыладым джуртсуз насыб келмезин.
Джазыуум мени къайры атлатса да,
Ата джуртум джюрегимден тебмезин...

* * *

Къарачайны кѣб тюрлюдю тепсеулери.
Сейрдиле аланы хар бирисн.
Айырыб сюеме «Абезекни»,
Санларымы ойнатады ол тири.

* * *

Джашау тенгизди, биз анда чабакъ,
Джюрек а — къайыкъ ма ол тенгизде.
Аджал тюрбсюзю, ол бизге — кърмакъ,
Адамла, замансыз къонакъ болмасын сизге!

* * *

Ызымдан мараб, хаман джюрюйсе,
Билирге излейсе хар неми,
Кѣрмегенге санама эртде эслегенме:
Кѣлеккеми орнуна джюрюгенинги...

* * *

Тыш къарамынга къараб ким да
«Бу ушагъыулу адам», — дерикди.
Сора, халинги билгенлей а,
Кѣло чыгъыб джанлаб кетерикди.

* * *

«Аламдан джулдуз юзюб берейим», — деб
Къол аязынги аязыма салдым.
Эсли кѣзлерингден къарыу алыб,
Айтхан сѣзюме кесим ыйлыкъдым...

* * *

Дон сууну джолу узакъды,
Ашыгъады, къошулады тенгизге.
Арабыз джууукъ болса да,
Къошулмайбыз бир-бирибизге...

* * *

Озгъан кюнюнг зыраф кетди эсе,
Къайтаралмазса энди аны ызына.
Джамагъатха хайырынг тиер ючюн а,
Бююн огъуна къайгъыр тамблагъа.

* * *

Адам тууду, аякъланды, сёлешди, джашады,
ёлдю,
Ай медет! Къайры, нек къоюб кетди?
Биреу терек орнатды, биреу юй салды,
къууандырды.
Биреу а кёблени ахсындырды, ачитды...

* * *

«Джюрек, санга къанатла битиб,
Джер джюзюн ауларча болсанг, не этерсе?»
«Аны юсюнде къазауат этелмезча,
Рахатлыкъны къаласын ишлерикме!»

* * *

Тенгимсе деб кёб заманны ийнаныб турдум,
Кёзюме къараб кёб кере кукаландынг.
Джашауум къыйынлашханлай а —
Чырт сан этмей, бир джанына бурулдунг...

* * *

— Бу дуняда тюзлюк джокъду! — деб
Къычырды биреулен залдан
— Арабин, анда уа къалайды,
Келген эсенг сен ол бир дуниядан?..

* * *

Къыш сууукъду юшютед, бузлайды
Бет, къол.
Алай а чырт буз болмаз
Джюрекден джюреке джол.

* * *

Баш урмайма, алданмайма
Тыш ариулугъунга.
Сукъланама, термиле
Бар адамлыгъынга...

ЭКИТИЗГИНЛЕ

Артыкъ сёлешиб, эришсенг биреуге,
Учуз кёрюнюрсе аны кёзюне.

* * *

Сен насыблыса, халал урунуб джашасанг,
Не болумда да адамлыгъынгы сакъласанг.

* * *

Къалай джукълайым, джаным, мен
Джууаб бермей къалгъан эдинг сен...

* * *

Экибиз тюбесек, чагъалла гоккала,
Тюбешмей таралсакъ, тюшелле чапракъла...

* * *

Джашаугъа къарасакъ суйюнюб бир кёзден,
Джашлыкъ да джырлайды насыблы
джюрекден.

* * *

«Сюеме», — дединг да, менден кетдинг
биреуге,
Энди не бетинг бла къарайса кюзюге?!

* * *

Этген игиликлерими ангыламадынг.
Сора, бир сагъыш этчи, не хайыр табдынг?

* * *

Кече кюн да кесинге таблыкъ излейсе,
Тёгерегиндегилени уа чырт кёрмейсе...

* * *

Танышдыкъ... Тюбешдик... Джашайбыз бир элде,
Сюймекликни юсюнден сёлешдик бир тилде...

* * *

Анам, джаным, акъ сютюнгю эмизгенсе меннге,
Аны ючюн минг бюсюреу, табышама сеняге:

* * *

Къарнашлабыз, бир анадан туугъанбыз,
Джашауда уа къаллай ызла къоябыз?..

* * *

Суудан, джелден, ёртенден да ётерме,
Сюймекликни сакълагъанлай джетерме...

* * *

Халкъым! Кюнюмсе, хауамса, джашауумса сен.
Анамача борчлума сени аллынгда мен.

БАШЛАРЫ

Минг бюсюреу адамла, сизге	3
Джарыкъ төгеме кёзлеге	3
Огъур берген джюрек.	
Баллада. <i>Х. Магометге</i>	4
Джулдузла кёгюнсю джасайла	7
Балам, унутма	9
Сенден ариу джер бармыды, Кавказым!	10
Сары чапракъ	10
Атама	11
Наратла	12
Салам	13
«Джазны чагъында анам белляу...»	14
«Эслегенимде кечеде джулдузну...»	14
«Акъыл бёлмейсе...»	15
Джарыт суйгенлени джолларын	16
Юйюм — кюнсюмдю	17
Минги тау арабызда. <i>К. Къайсыннга</i>	19
Умутла	20
«Кетер заман джетди...»	21
Абаданлагъа ушаргъа ёч эдим	21
Алгъышым	22
Огъурлу бюртюк	23
Туугъан джуртума	24
Джашлыкъ, джарыкъ муратса	25
«Кёзлерингде...»	26
Шам Тебердини джырчысы.	
<i>Х. Османнга</i>	27
Кавказда таула шош сюеледиле	28

Багъалыса, анам	28
Совет адам	30
Халкъымы кызына. <i>Б. Халиматха</i>	31
Адамлыкъ	32
Туугъан джериме	33
Джазгъы шахарым.	34
Сиз адаргъысыз, алай а тюбейсиз	35
Сен барлыкъ джол	36
Джашауунг юлгюдю тёлюлеге	37
Къыл къобуз	37
Ахыр сёзюм	38
Унутмайма айтычусун анамы	38
Шынкъарт. <i>Б. Мусаны эсге тюшюре</i>	39
Кёгюрчюнню уясы	40
Къачны келгени	41
Кёргенмисе аллай кёзле?	42
«Тауда ариу шахарым...»	43
Джырлайма санга	43
«Школчу тенгле...»	45
Зауукълудула сабий джылла	46
«Бу джашауда...»	46
«О къайры ашыгъасыз, тау суучукъла?»	47
Тиширыулагъа сёзюбюз	48
«Эй озуб баргъан кюнле...»	49
Ойнайла сабийле	51
Адам бла суймеклик	51
Сюеме	52
Джашнагъан майда туугъанма	53
«Бир ёзенде ёсгенбиз...»	54
Суймеклик ачар назик кёзлерин	55
Сёлешедиле суйгенле	55
Айлы джолчукъ	57
«Эслегенем бир кюн сени орамда...»	58
«Кёзледен джылыу ургъанлай...»	58
Хар атламынгы ышаргъанынгы	59
«Наратла джурту кёк таула...»	60
Гюлюсе джерими	60
Огъурлу ыз къойса	62
Хорламны келтирген аталагъа	63
«Келчи, джаным, ариуум...»	64
Къазах кыызгъа. <i>Р. Рымбаевагъа</i>	65
Ачыкъ сёз	66

Атсынла сейир тангла	66
Эркин эсим кенг дуниягъа бёлконе	67
Дуниям башланады элимден	68
Тюшюбюз сейирди	69
Окъугъан джылларыбыз	71
Сыбызгъы	72
«Джарыкъ эм джылыу джерге...»	73
«Ай, иги сагъын, кюн болсам...»	73
«Хар огъур тангы атханы сайын...»	74
«Танг джарыгъын тегед юйге...»	74
«Уллу джашауда...»	75
Сюймекликни орамы деб атайым	76
Чегетде атылмасын шкок	76
Джылла седирей барадыла	77
«Ушайла бир-бирлерине толкъунла...»	77
Ала барда насыблыбыз	78
«Къайгъы, къыйынлыкъ...»	78
«Дуния зауугъу...»	79
«Кёб кечелени джукъусуз ашыра...»	79
«Энтда бир танг атханды...»	80
«Джазгъы танг ата келгенлей...»	80
Амма сакълайды	81
«Уялама, тартынама, тюбесек...»	81
«Кёреме тюрсюнюнго...»	81
«Энтда агъарады джерим...»	82
«Джюрегимде бишген назмугъа...»	82
«Кюн сайын тюбешмей болмай эдик...»	82
Къулагъыма шыбырдайды	83
Шош къабыр	83
«Джашау джарсытхан...»	83
«Къыш келди да кетди...»	84
«Тюбесем а, джукъ айталмай...»	84
Тёрттизгинле	84
Экитизгинле	89

АКБАЕВ АЗРЕТ АЛИЕВИЧ

В Е К

Стихи

на карачаевском языке

Редактор *А. И. Кубанов*

Художник *В. В. Сиротина*

Художественный редактор *М. М. Папшова*

Технический редактор *Л. Т. Мирошникова*

Корректор *Р. И. Джубуева*

ИБ № 2714

Сдано в набор 14.11.90. Подписано в печать 23.07.91. Формат 70x84^{1/32}. Бумага тип. № 2. Гарнитура «Ново-газетная». Печать высокая. Усл. п. л. 3,3. Усл. кр. отт. 3,5. Уч.-изд. л. 3,9. Тираж 2000. Заказ № 5280. Цена 1 руб.

Ставропольское книжное издательство, Карачаево-Черкесское отделение. 357100, Черкесск, пл. Кирова, 23, Дом печати.

Карачаево-Черкесское полиграфобъединение 357100, Черкесск, Первомайская, 47.

А 38

АКБАЕВ А. А. Век. Ставропольское книжное издательство, Карачаево-Черкесское отделение, 1991. — 96 с.

ISBN 5—7644—0575—0

В данную книгу вошли новые стихи А. Акбаева. Автор, удивляясь и радуясь, а порою грустя, на языке поэзии, ненавязчиво вводит в свой мир и читателя, помогает ему тоже быть чище, добрее душой.

А 4702280200 — 77 68—91
М 159(СЗ) — 90

84 (Кара) 7—5

1 COM

